

**Onderzoek onderhoud en beheer
openbare ruimte
gemeente Geertruidenberg**

Eindrapportage

November 2017

Postbus 5000
4700 KA ROOSENDAAL

www.rekenkamerwestbrabant.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	5
Samenvatting bevindingen.....	5
Reactie van het college	20
Nawoord	23
Nota van Bevindingen	25
1. Inleiding	25
1.1 Domein openbare ruimte.....	25
1.2 Overkoepelende onderzoeksvraag	26
1.3 Specifieke aandachtspunten gemeente Geertruidenberg.....	27
1.4 Onderzoekaanpak	27
1.5 Analyse en rapportage	27
2. Beheersing en organisatie	28
2.1 Openbare ruimte	28
2.1.1 Areaal.....	30
2.2 Beleid	31
2.3 SMART criteria en doelstellingen	36
2.4 Monitoring en evaluatie.....	38
2.5 Taakverdeling	42
2.6 Klachtafhandeling.....	45
2.7 Samenwerking gemeenten	47
3. Financiële resultaten	49
3.1 Systematiek voor budget	49
3.2 Normkosten.....	50
3.3 Budgetten	52
3.4 Werkzaamheden combineren	52
3.5 Werkelijke kosten en kwaliteit.....	53
3.6 Kosten marktpartijen	57
3.7 Achterstallig onderhoud	58
3.8 Kosten klachtafhandeling	59
4. Effecten van het gekozen beleid	60
4.1 Effect op bewoners	60
4.2 Bewonersinbreng	61
4.3 Tevredenheid bewoners	62
5. Aanvullende vragen Geertruidenberg	64
5.1 Omgevingswet	64
5.2 Duurzaamheid	65
5.3 Opvolling leerpunten pilot ‘Rijvoortshoef, Benraatshoef’.....	66

Bijlagen

Bijlage 1	Normenkader.....	74
Bijlage 2	Bestudeerde documenten.....	77
Bijlage 3	Geïnterviewde personen.....	79
Bijlage 4	Uitleg CROW niveaus	80

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Samenvatting bevindingen

Het onderhoud en beheer van de openbare ruimte is zowel maatschappelijk als financieel gezien een belangrijke taak voor alle gemeenten. De Rekenkamer heeft bij de voorbereiding van het onderzoeksprogramma 2017 het onderwerp "Onderhoud en beheer openbare ruimte" voorgesteld als relevant onderzoeksthema. In reactie daarop is door de raden van de gemeenten Geertruidenberg, Halderberge, Roosendaal en Etten-Leur de interesse voor dit onderwerp kenbaar gemaakt, en is dit door de Rekenkamer voor deze gemeenten in het onderzoeksprogramma voor 2017 opgenomen.

De bevindingen van het onderzoek bij de gemeente Geertruidenberg zijn in dit document vastgelegd.

Tot de openbare ruimte worden in dit onderzoek gerekend het onderhoud en beheer van:

- verhardingen;
- openbaar groen;
- verlichting;
- bermen en sloten;
- straatreiniging.

De raad heeft daarnaast nog aandacht gevraagd voor de volgende zaken:

- Veiligheid;
- Wat verstaat de gemeente Geertruidenberg onder 'duurzaamheid in de openbare ruimte' en wat is hierbij de relatie met doelmatigheid?
- Hoe ver is de gemeente Geertruidenberg met zijn voorbereidingen op de Omgevingswet en wat zijn de uitdagingen voor de nabije toekomst?
- Wijkgerichte cases.

Het aspect veiligheid is meegenomen binnen de thema's waar dat van toepassing is. Daarnaast staan nog 2 wijken/kernen van Geertruidenberg centraal (Hooipolder en de Hoeven en de kern Raamsdonk).

Naast bovenstaande onderwerpen heeft de gemeenteraad van Geertruidenberg aandacht gevraagd voor de volgende thema's:

- *Ecologisch maaibeleid en beheer van bomen*
- *Speelvoorzieningen*
- *Infrastructurele kunstwerken*

De centrale vraag in het onderzoek is:

In hoeverre is het onderhoud en beheer van de openbare ruimte bij de gemeente Geertruidenberg als doeltreffend en doelmatig aan te merken?

In deze overkoepelende onderzoeksvraag ligt een beheersvraagstuk en een financieel vraagstuk besloten. De bijbehorende deelvragen zijn onderverdeeld in beheersvragen en financiële vragen. Bovendien is gekeken naar de effecten van het beleid op de bewoners van de gemeente. Verdeeld over deze drie aspecten zijn in totaal achttien deelvragen met

bijbehorende normstelling geformuleerd. In de paragraaf “conclusies” komt elk daarvan aan de orde.

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van documentstudie en interviews. De focus van het onderzoek ligt op de jaren 2013-2016. In februari 2017 zijn de benodigde documenten ontvangen en bestudeerd. De interviews zijn in maart 2017 gehouden.

Voor alle bevindingen in dit onderzoek geldt dan ook dat deze zijn gebaseerd op documentatie in het bezit van de gemeente Geertruidenberg en interviews met betrokkenen, en niet op eigen waarnemingen (bijvoorbeeld via een schouw).

Voor de beoordeling van de doelmatigheid en doeltreffendheid van onderhoud en beheer van de openbare ruimte is een normenkader opgesteld. Ook dit normenkader gaat uit van de verdeling van de onderzoeksvragen in een organisatorisch en financieel deel, alsmede vragen over de effecten van het beleid.

Aan de hand van dit normenkader zijn de prestaties van de gemeente Geertruidenberg beoordeeld. Daarbij is een driepuntschaal gehanteerd. De beoordeling kan zijn:

- De gemeente voldoet aan de norm;
- De gemeente voldoet deels aan de norm;
- De gemeente voldoet niet aan de norm.

De eerste en de derde kwalificatie zijn eenduidig. De kwalificatie “voldoet deels aan norm” omvat een brede range aan mogelijkheden. Een beoordeling “de norm is deels gehaald” duidt erop dat de norm al (goed-)deels gerealiseerd is, maar nog verdere stappen gezet kunnen worden.

Op deze wijze zijn alle geformuleerde normen van een beoordeling voorzien. Deze beoordeling is de basis voor het volgende onderdeel: conclusies.

Aan de hand van deze conclusies kunnen vervolgens de aanbevelingen worden geformuleerd.

De feitelijke bevindingen in het onderzoek zijn opgenomen in het tweede deel van dit rapport. Deze Nota van Bevindingen is voorgelegd aan de ambtelijke organisatie. Deze heeft deze getoetst op juistheid van de feiten. Het commentaar uit dit ambtelijk wederhoor is verwerkt in de nu voorliggende versie. De conclusies en aanbevelingen zijn voor bestuurlijk wederhoor aan het College van Burgemeester en Wethouders voorgelegd en de reactie van het College is integraal opgenomen in hoofdstuk 6.

Bij de Nota van Bevindingen is de pilot groenonderhoud in de wijk Rijvoortshoef-Benraatshoef als voorbeeld van wijkgericht samenwerken nader uitgelicht. Vervolgens is onderzocht in hoeverre de leerpunten uit deze pilot een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van twee speelterreinen in Raamsdonk.

Conclusies

Aan de hand van het normenkader kunnen onderstaande conclusies worden geformuleerd.

Norm 2.1 Definitie openbare ruimte

Wat valt er onder de openbare ruimte in de gemeente?

Norm: Alle onderdelen zijn benoemd en omschreven.

Alle onderdelen van de openbare ruimte die in dit onderzoek centraal staan zijn benoemd en beschreven. Wel is in 2013 en 2014 de opbouw van de programmabegroting grotendeels aangepast. Het doel was een overzichtelijkere programmabegroting, waarbij het voor de raad mogelijk was om op "hoofdlijnen te sturen". In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van de begroting en jaarrekening wordt inzicht gegeven in de kosten voor verhardingen en openbaar groen. Het resultaat is dat meer gedetailleerde informatie over budgetten en werkzaamheden alleen nog in de productbegrotingen is te vinden die deel uitmaken van de P&C producten die aan de raad worden verstrekt.

Significante veranderingen in het budget kunnen dus zowel het resultaat zijn van beleidsveranderingen als een herindeling van onderdelen van de openbare ruimte, wat een betrouwbaar meerjarig beeld lastig maakt. Hierdoor is een meerjarige vergelijking van budgetten/kosten pas vanaf 2014/2015 te maken, wat het voor raadsleden ingewikkelder maakt om de kosten en baten van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte over de jaren heen te volgen en te beoordelen.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 2.2 Beleid

Hoe is het beleid per onderdeel tot stand gekomen?

Norm: Per onderdeel van het beleid is aan te geven hoe het beleid tot stand gekomen is. Er is een overzicht van:

- de analyse van de situatie;
- de beleidsopties die zijn afgewogen;
- beleidsvoorstel;
- bespreking commissie;
- bespreking gemeenteraad;
- vaststelling beleid;
- budget.

Het beleid openbare ruimte is voor een deel van de onderzochte onderdelen vastgelegd in beheerplannen, behalve voor openbaar groen en straatreiniging. Voor openbaar groen zijn oudere beheerplannen niet geactualiseerd voor de periode na 2013. Dit betekent dat beleid niet is vastgelegd in een beheerplan, maar alleen is vastgelegd in de algemene richtlijn van de door de raad bepaalde kwaliteitsniveaus. Als reden is hiervoor genoemd de komst van de

Omgevingswet, maar ook dat oude plannen nog goed (genoeg) werken waardoor er geen nieuw beheerplan nodig is.

De beheerplannen voor de onderdelen van de openbare ruimte omvatten een analyse van de toenmalige situatie en het budget. Op basis van het beschikbare budget is gekozen voor een bepaald kwaliteitsniveau.

Het gekozen gewenste kwaliteitsniveau is, over het algemeen, vastgesteld op de onderkant van wat in de CROW-normen nog als voldoende wordt beschouwd (zoals kwaliteitsniveau C voor verhardingen, 'laag' voor reiniging, 'redelijk' voor infrastructurele kunstwerken). Openbaar groen is met A voor Centrum, B voor woongebieden en C voor het buitengebied op een hoger kwaliteitsniveau vastgesteld. Onderhoud wordt over het algemeen uitgevoerd op het moment dat er achterstallig onderhoud ontstaat. Op verschillende onderdelen (zoals openbaar groen en verhardingen) zijn de CROW kwaliteitsniveaus gevisualiseerd, ofwel foto's die het betreffende CROW niveau laten zien.

De norm is deels behaald.

Norm 2.3 SMART geformuleerd

Heeft de gemeente SMART criteria en doelstellingen geformuleerd voor het beleid?

Norm: Criteria en doelstellingen zijn (per onderdeel van het) beleid SMART geformuleerd:

- specifiek;
- meetbaar;
- acceptabel;
- realistisch;
- tijdgebonden.

De criteria en doelstellingen zijn niet in alle beleidsstukken voor alle onderdelen van de openbare ruimte voldoende expliciet gemaakt. De meetbaarheid van de doelstellingen is wisselend. In de evaluaties van beleid, beheer en onderhoud, met name bij verhardingen, wordt nadrukkelijk in de gaten gehouden welke niveaus landelijk als acceptabel worden gezien (zie bijv. Beheerplan Wegen 2015-2019: 26).

Gezien de gedetailleerde niveaus van de geactualiseerde beheerplannen en de daarbij behorende financiële analyses zijn beleidsplannen en doelstellingen in het algemeen realistisch te noemen. Echter zijn zoals eerder vermeld niet overal beheerplannen aanwezig (openbaar groen, straatreiniging).

Tenslotte beslaan de geactualiseerde beheerplannen een bepaalde tijdsperiode waarin de omschreven doelen moeten worden gehaald.

De norm is deels behaald.

Norm 2.4 Monitoring en evaluatie

Is er sprake van monitoring en evaluatie van het beleid en bestaat er inzicht in het behalen van de doelen? Hoe ziet de beheercyclus er uit?

Norm: Voor (elk onderdeel van) het beleid is vastgelegd hoe de evaluatie van de resultaten is geregeld. Er is aandacht voor:

- Voorstel op basis van resultaten monitoring;
- Bespreking commissie;
- Bespreking gemeenteraad;
- Wijziging beleid ja/nee;
- Budgetwijziging ja/nee.

Er is een visie op de ontwikkeling van de resultaten over meerdere jaren.

Er is in de gemeente Geertruidenberg geen sprake van een overkoepelende of algemene monitoring of evaluatie van het beleid openbare ruimte. Evaluatie vindt in plaats daarvan – al dan niet voor meer dan één onderdeel tegelijk - afzonderlijk plaats, op verschillende momenten in de tijd. Er is geen vergelijking of samengevoegd document van alle evaluaties.

Sinds medio 2016 wordt voor groen op een lagere frequentie geschouwd (van elke twee weken, naar eens per maand). De reden is een tekort aan personeel. Sinds 2 jaar vinden op het gebied van wegen jaarlijkse controles plaats, naast meer gedetailleerde wegininspecties door gecertificeerde inspecteurs. De kwaliteit van speeltoestellen wordt jaarlijks door een externe inspecteur beoordeeld.

De verscheidene beheerplannen en nota's bevatten evaluaties die duidelijk bedoeld zijn om de basis te vormen voor nieuwe beleidskeuzes. Daarnaast zijn er bij verschillende onderdelen sprake van jaarlijkse schouwen en inspecties. De resultaten worden vertaald in planning, die onderdeel vormen van de beheerplannen. De raad wordt over de beheerplannen geïnformeerd.

De norm is deels behaald.

Norm 2.5 Taakverdeling en bewonersparticipatie

Welke taakverdeling is afgesproken, wie doet wat? Uitbesteden of zelf uitvoeren? Op basis van welke overwegingen?

Norm: Voor (elk onderdeel van) het beleid ligt vast wie verantwoordelijk is voor:

- voorbereiding;
- uitvoering;
- monitoring;
- evaluatie.

Er is een afweging gemaakt tussen uitbesteden en zelf uitvoeren.

De gemeente Geertruidenberg besteedt verschillende taken uit en maakt de keuze voor de rol als "regiegemeente". De keuze voor uitbesteden is hiervan een afgeleide. Via onderhoudsbestekken en aanbestedingen hiervoor maakt de gemeente de keus voor een uitvoerder.

Ten eerste wordt veel van het voorbereidende werk bij plannen grotendeels extern belegd, zoals onderhoudsbestekken en beheerplannen. Ook in de uitvoering wordt veel extern belegd, zoals voor openbaar groen (eenvoudig maai en snoeiwerk, specialistische taken). Vaak is er echter gekozen voor een mengvorm zoals bij speelvoorzieningen waar de gemeente een deel van het beheer en onderhoud zelf doet en tevens externe specialistische inspecteurs betrokken zijn. Bij verhandingen worden bijna alle werkzaamheden in eigen beheer gehouden.

De ambitie voor de komende tijd is om via de wijkteams 'grijs' en 'groen' samen te brengen en op deze manier beter prioriteiten te bepalen voor projecten.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 2.6 Klachtafhandeling

Hoe is de klachtafhandeling geregeld?

Norm: De klachtenafhandeling is voor (elk onderdeel van) het beleid omschreven. Aan de orde komen:

- Wijze van klachten melden;
- Termijnen van afhandeling;
- Terugkoppeling.

Alle meldingen die binnenkomen via de balie en telefoon (klant contact centrum) of via betreffende app (o.a. BuitenBeter) worden verwerkt in een systeem genaamd MyCorsa. Meldingen worden direct doorgestuurd naar de desbetreffende vakambtenaar. Daar waar het onderhoud op afstand is gezet (zoals bij openbare verlichting) wordt dit direct doorgespeeld naar de betreffende organisatie. Meldingen bestemd voor de buitendienst worden in sommige gevallen eerst intern doorgespeeld.

In een intern onderzoek is aan het licht gekomen dat het halen van een groot overzicht uit MyCorsa lastig is. Ook uit de interviews blijkt dat het ingewikkeld is om een overzicht van alle klachten te krijgen door de output die MyCorsa geeft. Het overzicht per onderdeel van de openbare ruimte is niet compleet zuiver. Een melding over speeltoestellen kan bijvoorbeeld ook over hondenpoep of lang gras bij speeltoestellen gaan.

Uit eerdere onderzoeken naar dienstverlening van de gemeente blijkt wel dat burgers over het algemeen tevreden zijn over de behandeling van klachten, al is deze informatie enigszins gedateerd.

Terugkoppeling naar de melder gebeurt standaard behalve als men aangeeft daarop geen prijs te stellen.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 2.7 Samenwerking gemeenten

Is er sprake van samenwerking met andere gemeenten, zoals gezamenlijke inkoop van materialen, of gezamenlijke aanbesteding? Wat zijn de overwegingen om dit al dan niet te doen?

Norm: Bekend is op welke onderdelen van het beleid wordt samengewerkt met andere gemeenten, wat de voordelen hiervan zijn en onder welke voorwaarden dit gebeurt.

Samenwerking met andere gemeenten vindt plaats in een drietal zogenaamde Gemeenschappelijke Regelingen.

Op het gebied van openbare ruimte is er samenwerking met de gemeente Drimmelen en wel met betrekking tot het onderhoud 'bomen'. Er is sprake van een gezamenlijke aanbesteding met de gemeente Drimmelen. Zij werkt met dezelfde gemeente op organisatorisch gebied samen in het kader van de Omgevingswet.

Samenwerking met (veel) andere gemeenten over grote onderhoudstaken is voor Geertruidenberg niet aan de orde. In interviews wordt aangegeven dat overleg en afstemming met andere gemeenten juist tot hogere kosten en vertraging kan leiden en zaken nodeloos ingewikkeld kunnen maken.

Kortom, er is een afweging gemaakt op welke onderdelen van het beleid wordt samengewerkt met andere gemeenten, wat de voordelen hiervan zijn en onder welke voorwaarden dit gebeurt.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 3.1 Systematiek voor budget

Hanteert de gemeente een bepaalde systematiek om tot een budget voor beheer en onderhoud te komen?

Norm: De gemeente hanteert een bepaalde systematiek om tot een beheerbudget te komen.

De jaarlijkse begroting is **over het algemeen** gebaseerd op de meerjarenramingen van de voorafgaande begroting en de goedgekeurde jaarrekeningen van het jaar daarvoor. Daarnaast bevat de begroting ook 'een vertaling van de structurele en incidentele wensen en de afspraken vanuit de coalitie-overeenkomst' van de huidige periode.

Wat betreft het **onderhoud van onderdelen van de openbare ruimte is** een algemene systematiek omschreven. Op basis van onder andere de door de raad bepaalde onderhoudsniveaus en de landelijk geformuleerde normen/richtlijnen worden beheerplannen samengesteld. Op basis van de beheerplannen en de huidige staat van onderhoud worden de werkzaamheden voor het jaar gepland en de benodigde financiële middelen bepaald.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 3.2 Normkosten

Wordt er gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel en, zo ja, hoe worden deze vastgesteld?

Norm: Er wordt gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel. De wijze van vaststelling van deze normkosten is beschreven.

In geen van de andere documenten (naast verhandingen) wordt melding gemaakt van het gebruik van normkosten. Wel wordt bij het opstellen van de (onderhouds-) bestekken over het algemeen verwezen naar CROW niveaus en gebruik gemaakt van de daaraan gerelateerde RAW-systematiek. Normkosten worden onder andere bepaald aan de hand van areaal en onderhoudswensen. Navraag leert dat normkosten worden gehanteerd in de planfase, maar voor de werkelijke situatie worden wat men noemt 'werkelijke kosten' gebruikt. Om een zo reëel mogelijk budget te calculeren wordt eerder in de P&C cyclus nu een raming (of meerdere) op basis van een bestek opgenomen. Om een zuiverder beeld van kosten in de begroting te krijgen worden kengetallen ook vergeleken met opgevraagde offertes van marktpartijen.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 3.4 Werkzaamheden combineren

Worden werkzaamheden samengevoegd om kosten te besparen?

Norm: Er is een analyse beschikbaar, indien relevant, over de reden(en) waarom werkzaamheden samen worden uitgevoerd, ingegeven door de wens kosten te besparen of overlast te verminderen voor bewoners.

Bij het opstellen van planningen voor beheer- en onderhoudstaken worden werkzaamheden op elkaar afgestemd. Dit houdt o.a. in dat de uitvoeringsplanning en planningen van de onderscheiden taakvelden onderling worden afgestemd, zodat zoveel mogelijk werkzaamheden gebundeld en in combinatie met elkaar uitgevoerd kunnen worden, om de overlast voor de bewoners zoveel mogelijk te beperken.

Het integraal aanpakken van werk is de norm, maar de exacte toedeling aan het budget vanuit de verschillende disciplines leidt achteraf regelmatig tot discussies en is een punt van aandacht.

Er is geen inzicht in de kostenbesparing die met de integrale aanpak is bereikt. De gemeente licht toe dat het niet voor de hand ligt om een kostenberekening te maken voor iets dat je niet doet (per discipline werken in plaats van integraal).

De norm is deels behaald.

Normen 3.3/3.5 Budgetten, werkelijke kosten en kwaliteit.

Welke budgetten zijn toegewezen aan het beleid (en de onderdelen ervan)?

Wat zijn de werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte (per onderdeel)? Welk kwaliteitsniveau wordt hiervoor gerealiseerd?

Norm: Per onderdeel van het beleid is het jaarbudget bekend. De ontwikkeling van het budget over de jaren is bekend.

Norm: De werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte zijn bekend en gesplitst per onderdeel. Het is duidelijk en transparant hoe deze gemaakte kosten zich relateren aan de geboden kwaliteit.

In de programmabegrotingen en de jaarrekeningen is niet op het niveau van elk onderdeel van de openbare ruimte een overzicht van de kosten te verkrijgen. Aanvullende informatie van de gemeente Geertruidenberg heeft inzicht gebracht in de begrotingen en de werkelijke kosten van het beheer en onderhoud van de onderdelen van de openbare ruimte.

De verscheidene onderdelen worden op verschillende manieren en momenten geëvalueerd. Om die reden zijn dan ook niet alle daadwerkelijk behaalde kwaliteitsniveaus even duidelijk of accuraat weer te geven.

De norm is deels behaald.

Norm 3.6 Kosten marktpartijen

Hoe verhoudt de kostenopbouw zich tot de kostenopbouw door marktpartijen?

Norm: Kosten van uitvoering intern ten opzichte van extern is onderzocht.

Hier is geen antwoord op te geven aan de hand van de huidig beschikbare documentatie en interviews.

De belangrijkste partij op het gebied van openbare ruimte voor de gemeente Geertruidenberg is WAVA!/GO, die een aanzienlijk deel van het onderhoud van openbaar groen uitvoert. Wat betreft deze uitbesteding is geen inzicht gegeven in de kosten, los van de kosten van beheer en onderhoud van openbaar groen in zijn algemeenheid. Wat bijvoorbeeld de kosten van het onderhoudswerk bij eigen uitvoering zijn ten opzichte van het onderhoudswerk gedaan via WAVA!/GO is daarom niet inzichtelijk.

De kosten die marktpartijen rekenen zijn bekend, maar de berekening wat het werk intern zou kosten is niet gemaakt.

Een risico voor de onderhouds- en beheerkosten van uitbestedingen aan aannemers (verhardingen, openbare verlichting) is dat de kosten zullen stijgen als gevolg van de verbeterde economische situatie. In de praktijk is tijdens de crisisjaren door aannemers zeer scherp aangeboden.

De norm is deels gehaald.

Norm 3.7 Achterstallig onderhoud

Is er sprake van achterstallig onderhoud?

Norm: De mate van achterstallig onderhoud is bij de gemeente bekend en, indien relevant, zijn er maatregelen genomen om deze te beperken.

Op basis van de inspectie is tevens in de programmabegroting van 2016 een gedetailleerd onderhoudsplan gepresenteerd om achterstallig onderhoud op het gebied van verhardingen weg te werken. Ook op het gebied van openbare verlichting zijn maatregelen beschreven in Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020. In een vroeger stadium 2013/2014 was er achterstallig onderhoud op infrastructurele kunstwerken, echter dit is op dit moment weggewerkt. Achterstallig onderhoud op het gebied van openbaar groen is het afgelopen jaar weggewerkt.

Er is voldaan aan de norm.

Norm 3.8 Kosten klachtafhandeling

Wat kost de klachtafhandeling?

Norm: De kosten van de klachtafhandeling zijn bekend.

De kosten van de klachtafhandeling en van het MyCorsa systeem worden niet apart bijgehouden.

De norm is niet gehaald.

Norm 4.1 Effect op bewoners

Wat is het effect van het gekozen beleid voor de inwoners van de gemeente?

Norm: In het beleidsvoorstel is meegenomen wat de inwoner van het beleid gaat merken.

In de beleidsvoorstellen is weinig opgenomen over hetgeen de inwoners van het beleid zullen merken. Voor verhardingen en openbare verlichting is wel een overzicht gegeven van het aantal meldingen en schadeclaims, althans tot en met 2013. Te concluderen is dat de inwoners op deze terreinen in die periode een stijgend aantal meldingen hebben gedaan.

De norm is niet gehaald.

Norm 4.2 Bewonersinbreng

Op welke wijze zijn de inwoners bij het vormgeven van het beleid en de monitoring van de uitvoering (bijvoorbeeld via de schouw) betrokken?

Norm: Er is vastgelegd welke inbreng de inwoners van de gemeente hebben, op welke wijze deze inbreng wordt verzorgd en hoe dit meespeelt in besluiten over beleid en uitvoering.

De gemeente staat open voor nieuwe initiatieven op het gebied van het organiseren van beheer en onderhoud van de openbare ruimte, bijvoorbeeld bottom-up (door inwoners of maatschappelijke organisaties).

Tot op heden is het betrekken van inwoners bij het beleid en uitvoering ervan geen vanzelfsprekendheid. In de pilot Rijvoortshoef-Benraatshoef is de bewoners-participatie nadrukkelijk wel een onderdeel en in navolging ervan is als uitgangspunt geformuleerd, o.a. in de Programmabegroting 2017, om het groenonderhoud directer te laten aansluiten op wensen en beleving van bewoners.

Via de 'verbeter-de-buurt' website kan de inwoner eigen ideeën voor de openbare ruimte voorleggen.

Bij aanpassingen en onderhoud van speelvoorzieningen zijn kinderen en ouders nadrukkelijk betrokken.

De toekomstige opzet van wijkteams is een methode om de bewoners meer te betrekken bij het onderhoud van hun buurt of straat, niet alleen voor groenonderhoud.

De norm is deels gehaald.

Norm 4.3 Tevredenheid bewoners

Hoe tevreden zijn de bewoners?

Norm: De mening van de inwoners over de kwaliteit van (een onderdeel van) het beheer is bekend bij de gemeente en scoort via een eigen evaluatiemethodiek minimaal een voldoende.

De mening van de inwoners over aanpak/organisatie van beheer en onderhoud openbare ruimte is bekend bij de gemeente en is geïntegreerd in het organisatiebeleid.

Er is in Geertruidenberg geen sprake van een periodiek onderzoek naar de beleving of tevredenheid van bewoners met de openbare ruimte. Onderzoek naar de mening over de dienstverlening van de gemeente geeft voor 2013, het laatst bekende jaar, scores tussen 6,8 en 7,5.

Informatie over de klachten over 2016 en 2017 laat zien dat de meeste meldingen gaan over verhardingen en groenvoorziening.

De norm is niet gehaald.

De centrale vraag in het onderzoek

Samenvattend is het beeld dat de gemeente Geertruidenberg aan 7 van 18 normen geheel voldoet, dat aan 7 normen (goed-)deels wordt voldaan en slechts in 4 gevallen niet aan de norm voldoet. In een geval is geen beoordeling te geven.

De gemeente Geertruidenberg heeft heldere kaders voor de taakverdeling bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Duidelijk is wie wat doet en welke afwegingen worden gemaakt inzake uitbesteden of zelf doen. De gemeente Geertruidenberg heeft de keuze gemaakt voor de rol als regie gemeente. Ook voor het hanteren van een systematiek om te komen tot een budget is aan de norm voldaan. Datzelfde geldt voor de samenwerking met andere gemeenten.

Aan het beleid voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte ligt niet voor alle onderdelen een beheerplan ten grondslag. Er ontbreekt een integrale beleidsnota. Evaluaties worden per onderdeel uitgevoerd en de resultaten worden niet met elkaar vergeleken of in een document samengevoegd. Voor wat betreft het beleid, de monitoring en evaluatie ervan en het inzicht in de besparing op kosten door werkzaamheden samen te voegen voldoet de gemeente Geertruidenberg deels aan de norm.

Op het terrein van het betrekken van de inwoners bij het beleid en de klachtafhandeling is deels voldaan aan de norm. Geertruidenberg heeft geen inzicht in de tevredenheid van haar inwoners noch op het effect dat het beleid op haar inwoners heeft. Tevens is er geen inzicht in de kosten van de klachtafhandeling. Derhalve is de beoordeling dat de gemeente niet aan deze norm voldoet. Ook is er onvoldoende informatie beschikbaar om te kunnen beoordelen in hoeverre de kostenopbouw bij de gemeente Geertruidenberg zich verhoudt tot die van marktpartijen. Ook aan deze norm wordt niet voldaan.

De centrale vraag in het onderzoek is: In hoeverre is het onderhoud en beheer van de openbare ruimte bij de gemeente Geertruidenberg als doeltreffend en doelmatig aan te merken? Wanneer dit geheel wordt overzien dan is het antwoord op de kernvraag niet met een simpel en eenduidig ja of nee te beantwoorden.

Voor wat betreft de doeltreffendheid kan gesteld worden dat de door de gemeente zelf gestelde ambities aan onderhoudsniveaus grotendeels worden gehaald. Inzicht in de mening van de inwoners over de openbare ruimte ontbreekt grotendeels. Wel zijn er stappen gemaakt om de bewoners meer te betrekken door de buitendienst anders in te richten.

Voor de doelmatigheid van het beheer en onderhoud is het beeld dat de bezuinigingen die tijdens de onderzoeksperiode hebben plaatsgevonden, hun sporen hebben achtergelaten. Hierdoor is er voor onderdelen van de openbare ruimte ook achterstallig onderhoud ontstaan. Om dit weg te werken zijn extra budgetten nodig (geweest). Deels is het achterstallig onderhoud inmiddels weggewerkt, maar nog niet op alle onderdelen. Dat zelfde geldt voor het schuiven met geambieerde onderhoudsniveaus. Voor verhardingen is de norm verlaagd van B naar C en is gewerkt aan het wegwerken van achterstallig onderhoud. Voor openbare verlichting is de ambitie om in de periode 2016-2020 het achterstallig onderhoud geheel weg te werken.

Aanbevelingen

De Rekenkamer West-Brabant komt na de hiervoor weergegeven samenvatting en conclusies tot een aantal aanbevelingen. De aanbevelingen richten zich deels tot het college en deels tot de raad. Gezien het feit dat de gemeente Geertruidenberg aan 7 van de 18 normen geheel voldoet en aan 7 van de 18 (goed-)deels voldoet, kan volstaan worden met een beperkt aantal aanbevelingen.

Integrale beleidsnota

Het beleid voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is verspreid over een aantal deelnota's. Dat maakt het moeilijk voor de raad om in samenhang kaders te stellen, dan wel in samenhang de controlerende rol te vervullen. Aan de raad wordt aanbevolen om het college om een integrale beleidsnota te verzoeken. Daarin kan het beleid voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte gebundeld worden en waar nodig geactualiseerd.

Er is reeds veel deelinformatie beschikbaar. Het lijkt dan ook niet al te ingewikkeld dit samen te brengen in een integrale nota. Gezien het feit dat het huidige beeld van de geformuleerde doelen nogal wisselvallig is, kan deze gelegenheid gebruikt worden om daarin meer eenheid te brengen.

Tevens wordt in het bijzonder aanbevolen om in deze nota expliciet aandacht te besteden aan de effecten die het beleid, dan wel beleidswijzigingen, hebben voor de inwoners. Tot op heden is daar niet of nauwelijks in voorzien.

Ambitieniveau

Met de uitvoering van het beleid komt de gemeente dichtbij het ambitieniveau dat door de raad is vastgesteld. De geambieerde onderhoudsniveaus worden grotendeels gehaald. Daarbij wordt aangetekend dat voor verhardingen de onderhoudsnorm verlaagd is van B naar C. Hieraan lag deels een bezuiniging ten grondslag. Voor een ander deel heeft dit te maken met het achterstallig onderhoud. Door de norm te verlagen was er sprake van minder achterstallig onderhoud.

Nu evenwel de grootste budgettaire vraagstukken binnen het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn opgelost, kan de raad het college verzoeken bij de hiervoor bedoelde integrale beleidsnota inzicht te geven in de financiële mogelijkheden om in het bijzonder voor verhardingen het normniveau weer naar het oude niveau te verhogen. Voor de overige onderdelen geldt dat aan algemeen aanvaarde niveaus wordt voldaan, maar ook niet meer dan dat.

Beheerplan

Wanneer de openbare ruimte is ingericht, dient deze ook beheerd en onderhouden te worden. De normen daarvoor zijn in de verschillende deelnota's vastgelegd, maar niet voor alle onderdelen (bijvoorbeeld openbaar groen) is dit ook vertaald in een beheerplan. Aanbevolen wordt om voor elk onderdeel van de openbare ruimte ook een beheerplan op te stellen aan de hand waarvan het dagelijks beheer kan worden uitgevoerd.

Bewonersparticipatie

Waar de gemeente Geertruidenberg grotendeels voldoet aan de door de raad geambieerde onderhoudsniveaus, is dat niet te zeggen voor de door de burgers geambieerde onderhoudsniveaus. Inzicht in de mening van de inwoners ontbreekt. Aanbevolen wordt om periodiek (bijvoorbeeld eens per twee jaar) de tevredenheid van de inwoners over de staat van de openbare ruimte te peilen. Dat kan de raad aanvullende informatie verschaffen bij de te maken keuzes.

Annex hieraan is de aanbeveling om meer werk te maken van bewonersparticipatie. Afgezien van de pilot Rijvoortshoef-Benraatshoef heeft de gemeente nog weinig stappen gezet op het gebied van het systematisch betrekken van de inwoners bij het formuleren van het beleid. Nadrukkelijk hoort hier ook een versterkte inzet van communicatiemiddelen bij. Door meer bekendheid te geven aan de reeds in de gemeente gebruikte "verbeter-de-buurt"-website zullen burgers nog meer dan thans uitgenodigd worden ideeën en suggesties aan te dragen. Ook wordt aanbevolen de opzet van de wijkteams door te zetten en deze teams ook te laten interacteren met de bewoners.

Tenslotte wordt het college aanbevolen om strakker te sturen op de afhandeling van binnengekomen klachten (en de terugmelding aan de indiener) en daar ook periodiek over te laten rapporteren. Een samenvattende rapportage hierover (inclusief een overzicht van de kosten van klachtenafhandeling) aan de raad kan opgenomen worden in het burgerjaarverslag.

Informatiesystemen

De gemeente Geertruidenberg gebruikt een relatief groot aantal informatiesystemen om gegevens over de openbare ruimte vast te leggen. Dat leidt ertoe dat er relatief weinig samenhang zichtbaar is. Aanbevolen wordt daar meer stroomlijning in aan te brengen. Voor de ambtelijke organisatie kan een meer gestructureerde informatiearchitectuur efficiencywinst opleveren. Er hoeft minder vaak geschakeld te worden tussen informatiesystemen, verbanden kunnen geautomatiseerd gelegd worden en rapportages worden eenduidiger. Ook bevordert een meer integrale informatiearchitectuur de mogelijkheden om in de uitvoering met een integrale aanpak te werken ¹.

Wat hier wordt aanbevolen voor informatiesystemen geldt mutatis mutandis ook voor de monitoring. Deze is voor ieder onderdeel anders. Niet alleen in aanpak, maar ook in frequentie. Aanbevolen wordt om voor de monitoring een meer eenduidige aanpak te kiezen en de frequentie in een kalender vast te leggen.

Financiële informatie

Weliswaar is via begrotingen en jaarverslagen inzicht te verkrijgen in de kosten van beheer en onderhoud. Ook hier wordt evenwel aanbevolen te werken met een strakkere overall-benadering. Dat vereenvoudigt het voor de raad om op een geaggregeerd niveau inzicht te verkrijgen in plaats van zicht op onderling niet goed vergelijkbare onderdelen.

Bij de financiële informatie ontbreekt nu het zicht op de verhouding tussen de kosten van zelf doen of uitbesteden. Aanbevolen wordt via een benchmark dat inzicht te verkrijgen teneinde risico's van te sterk stijgende kosten van uitbesteed werk te vermijden.

¹ Het huidige beheerprogramma Obsurv (opvolger van dg Dialog van Sweco) combineert groen, verhardingen, openbare riolering en verlichting.

Reactie van het college

Op 3 oktober 2017 heeft de Rekenkamer de conceptrapportage aangeboden voor bestuurlijk wederhoor. Het college heeft hierop gereageerd bij brief van 9 november jl. De inhoud van deze brief is onderstaand integraal verwoord.

Geachte heer Clayden,

U biedt ons de conceptrapportage onderzoek "Onderhoud en beheer openbare ruimte" aan. Wij hebben de gelegenheid een reactie te geven op de onderzoeksbevindingen, conclusies en aanbevelingen. U hebt ons tot 7 november de gelegenheid gegeven onze reactie kenbaar te maken.

In algemene zin constateren wij dat het onderzoek(srapport) een theoretische grondslag / benadering kent. In de context van de opdracht door de raad is een belangrijk uitgangspunt dat inzicht ontstaat over de vraag hoe het onderwerp (in dit geval Onderhoud en beheer openbare ruimte) zich vertaalt naar het effect voor de inwoners van onze gemeente, met andere woorden gezegd, wat worden zij wijzer van het onderzoek. Voor ons blijft die vraag met de theoretische grondslag / benadering van de rapportage onbeantwoord.

Op inhoud hebben wij u in onze mail van 12 oktober jl. op voorhand opmerkingen meegegeven. Die hebben betrekking op tegenstrijdigheden, die wij constateren in de conceptrapportage. Tevens is vermeld dat volgens ons uw bemerkingen met betrekking tot het onderhoudsniveau en achterstallig onderhoud invloed hebben op de conclusies en aanbevelingen.

Wij verzoeken u het gemailde document met opmerkingen aan te merken als hier ingelast.

Uw kamer komt tot een aantal aanbevelingen. De aanbevelingen richten zich deels tot ons college en deels tot de gemeenteraad. U constateert dat onze gemeente aan 7 van de 18 normen geheel voldoet en aan 7 van de 18 (goed-)deels voldoet, op basis waarvan u volstaat met een beperkt aantal aanbevelingen.

- Integrale beleidsnota

Uw kamer beveelt de gemeenteraad aan om een integrale beleidsnota voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte op te (laten) stellen. Dat biedt gelijktijdig de gelegenheid om meer eenheid in het beleid te brengen. Verder kan aandacht worden besteed aan de effecten die het beleid, dan wel beleidswijzigingen, hebben voor de inwoners.

Wij geven er de voorkeur aan om dit te koppelen aan (de implementatie van) de Omgevingswet. In de praktijk overigens zoeken we reeds nu op de verschillende onderdelen met betrekking tot het beheer en onderhoud binnen de openbare ruimte al samenhang (afstemming onder- en bovengrondse infra, groen en verkeersveiligheid e.d.). Binnen onze gemeente zijn al voorbeelden van een dergelijke integrale benadering en aanpak.

In de P&C-producten worden al koppelingen en verbindingen gelegd daar waar het gaat om een integrale aanpak en het maken van keuzes. Dit geldt ook voor de afstemming met andere taakvelden buiten de openbare ruimte (sport, ruimtelijke ontwikkelingen).

- Ambitieniveau

Uw kamer concludeert dat de geambieerde onderhouds-/kwaliteitsniveaus grotendeels worden behaald. Aan de gemeenteraad wordt aanbevolen het college te verzoeken bij de hiervoor bedoelde integrale beleidsnota inzicht te geven in de financiële mogelijkheden om in het bijzonder voor verhandingen het normniveau weer naar het oude niveau te verhogen. Voor de overige onderdelen geldt dat aan algemeen aanvaarde niveaus wordt voldaan, maar ook niet meer dan dat.

In onze opmerkingen van 12 oktober jl. hebben wij aangegeven dat enkele aannames van uw kant niet in overeenstemming zijn met de werkelijkheid en de daaraan ten grondslag liggende besluiten van de gemeenteraad. Die onjuistheden plaatsen uw aanbevelingen op dit onderdeel voor ons in een onduidelijk perspectief.

- Beheerplan

U merkt op dat wanneer de openbare ruimte is ingericht, deze ook beheerd en onderhouden dient te worden. De normen daarvoor zijn in de verschillende deelnota's vastgelegd, maar voor het openbaar groen is dit niet vertaald in een beheerplan. Aanbevolen wordt om voor elk onderdeel van de openbare ruimte ook een beheerplan op te stellen aan de hand waarvan het dagelijks beheer kan worden uitgevoerd.

Voor wegen, riolering en openbare verlichting is er een beheerplan. Het openbaar groen is verankerd in de vastgestelde kwaliteitsniveaus voor de verschillende deelgebieden binnen de gemeente. Dat bepaalt dan ook de mate van beheer en onderhoud.

Zoals namens ons aangegeven en ook beschreven in uw conceptrapportage wordt het komend jaar juist meer vraaggestuurd gehandeld binnen onder meer het openbaar groen. Daarbij zullen de wensen en behoeften vanuit de samenleving meer leidend zijn dan dat de vastgestelde kwaliteitsniveaus bepalend blijven. Mede met het oog op deze andere manier van werken is een beheerplan op dit punt juist niet wenselijk.

- Bewonersparticipatie

Uw kamer beveelt aan om periodiek (bijvoorbeeld eens per twee jaar) de tevredenheid van de inwoners over de staat van de openbare ruimte te peilen. Dat kan de raad aanvullende informatie verschaffen bij de te maken keuzes.

Annex hieraan is de aanbeveling om meer werk te maken van bewonersparticipatie. Nadrukkelijk hoort hier ook een versterkte inzet van communicatiemiddelen bij. Ook wordt aanbevolen de opzet van de wijkteams door te zetten en deze teams ook te laten interacteren met de bewoners.

Tenslotte wordt het college aanbevolen om strakker te sturen op de afhandeling van binnengekomen klachten (en de terugmelding aan de indiener) en daar ook periodiek over te laten rapporteren. Een samenvattende rapportage hierover (inclusief een overzicht van de kosten van klachtenafhandeling) aan de raad kan opgenomen worden in het burgerjaarverslag.

Een door u geopperde peiling van de tevredenheid bij onze inwoners heeft reeds in de periode juni-juli plaatsgevonden. Dit vormt een soort van 0-meting, die kan dienen als vergelijking met een eind 2018 te houden peiling in deze. Naar onze mening voldoen wij wel aan de aanbeveling om peilingen uit te voeren.

De door u genoemde Verbeter de buurt app overigens is geen app, maar een landelijke website waarop inwoners ideeën kunnen indienen. Zoals wij in onze eerdere opmerkingen al hebben aangegeven kunnen wij op die website zelf geen afhandeling doorvoeren. In

voorkomend geval worden bewoners door ons gevraagd of zij de melding zelf willen 'afboeken'. De praktijk leert dat dat meestal niet gebeurt.

Voor wat betreft de inkomende klachten zijn wij in de context van de nieuwe manier van werken in wijkteams bezig de afwikkeling en terugmelding aan de indiener meer systematisch aan te pakken en ook te borgen. Daarmee kan worden gekomen tot een periodieke rapportage. Uw aanbeveling nemen wij dan ook ter harte en gaan wij verder vorm geven.

- Informatiesystemen

Aanbevolen wordt meer stroomlijning in de informatiesystemen aan te brengen. Dit geldt mutatis mutandis ook voor de monitoring. In die zin wordt aanbevolen om voor de monitoring een meer eenduidige aanpak te kiezen en de frequentie in een kalender vast te leggen.

Zoals in eerdere opmerkingen al aangegeven wordt hier het noemen van ons huidige systeem Obsurv gemist. Hierin worden alle facetten (groen, wegen, openbare riolering en verlichting) opgenomen.

- Financiële informatie

Op dit punt wordt aanbevolen te werken met een strakkere overall-benadering. Dat vereenvoudigt het voor de raad om op een geaggregeerd niveau inzicht te verkrijgen in plaats van zicht op onderling niet goed vergelijkbare onderdelen.

Bij de financiële informatie ontbreekt nu het zicht op de verhouding tussen de kosten van zelf doen of uitbesteden. Aanbevolen wordt via een benchmark dat inzicht te verkrijgen teneinde risico's van te sterk stijgende kosten van uitbesteed werk te vermijden.

Op basis van de onderliggende beheerplannen zijn keuzes gemaakt, die vertaald worden in de P&C-producten. Specifiek met betrekking tot de onkruidbestrijding op verharding zijn wij voornemens uit te zoeken wat de kosten bedragen indien onze gemeente dit in eigen beheer zou gaan doen.

Tot slot is vanzelfsprekend dat we de zaken die we kunnen plaatsen ter harte nemen en overnemen.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Geertruidenberg,
de secretaris, de burgemeester,

R.C.J. Nagtzaam

drs. W. van Hees

Nawoord

De Rekenkamer heeft kennis genomen van de bestuurlijke reactie van het college. Dat geeft aanleiding tot het maken van enkele opmerkingen.

Allereerst is de Rekenkamer verheugd dat een groot deel van de aanbevelingen wordt herkend en wordt overgenomen, dan wel voor een deel in uitvoering zijn. Een voorbeeld van dit laatste is de peiling van de tevredenheid van de burgers. Maar ook met betrekking tot een integrale beleidsnota en een strakkere informatie-architectuur worden al stappen gezet. Deze actieve houding past in het door de Rekenkamer waargenomen beeld van de gemeente Geertruidenberg op dit onderwerp.

Bij twee aanbevelingen in het bijzonder plaatst het college een kanttekening. De eerste betreft de aanduiding van de ambitieniveaus voor het beheer en onderhoud in de rapportage van het onderzoek. Daarbij is aangesloten bij de formuleringen die de gemeente hierover zelf heeft gekozen. Volgens beheerplan 2015-2019 wordt gekozen voor een ambitieniveau met een dubbele letteraanduiding, te weten C/D en B/C. Daarbij kan worden toegelicht dat C/D inhoudt: ingrijpen wanneer uit de schouw blijkt dat de realisatie uitkomt op D, evenzo B/C: ingrijpen bij C. Ook door de raad is besloten om te beheren op het niveau C/D, zoals in het beheerplan staat en is aangemerkt als voortzetting van het huidige beleid. De norm is dan C, maar als de kwaliteit zakt naar D wordt er ingegrepen. Om misverstanden te voorkomen is in de hoofdtekst van de nota van bevindingen voor een eenduidiger formulering gekozen, die aansluit bij de formuleringen van de gemeente zelf.

De tweede aanbeveling betreft de rol die een beheerplan openbaar groen kan spelen, mede ook in relatie tot financiële informatie en financiële beheersing. Het college geeft aan dat gekozen wordt voor een meer vraaggestuurde wijze van werken, waarbij de wensen en behoeften vanuit de samenleving meer leidend zijn dan dat de vastgestelde kwaliteitsniveaus bepalend blijven. Het college verbindt daaraan de conclusie dat in die context een beheerplan juist niet wenselijk is. De daarachter liggende redenering ziet de Rekenkamer evenwel niet. Ook met een vraaggestuurde aanpak kan een beheerplan een nuttige functie vervullen, al was het alleen maar omdat niet normenvrij gewerkt kan worden. Een bepaald onderhoudsniveau kan als referentiekader dienen. Dan kan men ook beter bijhouden waar er uitzonderingen worden gemaakt als de burger daarom vraagt (en wat de kosten/opbrengsten zijn).

Tenslotte heeft de Rekenkamer nog behoefte om te reageren op de meer algemene opmerking dat het rapport een zekere theoretische grondslag, c.q. benadering kent. De vraag wat de effecten voor de burgers zijn wordt naar het oordeel van het college onvoldoende beantwoord. De Rekenkamer heeft zich bij dit onderzoek laten leiden door de vragen die vanuit de vier deelnemende gemeenten zijn gesteld en heeft dit vervolgens vertaald in een normenkader. Een van de normen (in het bijzonder norm 4.1) is het effect voor de burgers. Bij de beoordeling of de gemeente wel of niet aan de norm voldoet heeft de informatie die de gemeente zelf voorhanden heeft en aan de onderzoekers heeft verstrekt, een belangrijke rol gespeeld. De Rekenkamer constateert dat de gemeente zelf in haar beleidsdocumenten geen aandacht besteedt aan het effect op de burgers. De conclusie is dan ook dat niet aan die norm voldaan wordt. Om die reden doet de Rekenkamer dan ook de aanbeveling om in een Integrale Beleidsnota Openbare Ruimte hier expliciet aandacht aan te besteden. Het

is derhalve aan de gemeente zelf om te laten zien of de burgers wijzer worden van de gemeentelijke activiteiten met betrekking tot beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Nota van Bevindingen

1. Inleiding

Het onderhoud en beheer van de openbare ruimte is zowel maatschappelijk als financieel gezien een belangrijke taak voor alle gemeenten. Het is voor burgers één van de meest zichtbare diensten. Zo ook voor de gemeente Geertruidenberg. De beperkte financiële middelen noodzaken tot een duidelijke afweging tussen de kwaliteit van de openbare ruimte en het daarvoor beschikbaar te stellen budget. Kwaliteit tegen welke prijs of anders gezegd: Wat koop je voor het beschikbare budget? De afwegingen in de gemeenten hebben plaatsgevonden binnen de beide uitersten: gaan voor de hoogste kwaliteit of voor de laagste kosten?

De Rekenkamer heeft daarom bij de voorbereiding van het onderzoeksprogramma 2017 het onderwerp "onderhoud en beheer van de openbare ruimte" voorgesteld als relevant onderzoeksthema. In reactie daarop heeft de raad van de gemeente Geertruidenberg de interesse voor dit onderwerp kenbaar gemaakt, en is dit onderwerp dan ook in het Jaarplan 2017 opgenomen. Het onderzoek zal tevens uitgevoerd worden in de gemeenten Etten-Leur, Halderberge en Roosendaal.

Het gelijktijdig uitvoeren van onderzoek naar hetzelfde onderwerp in de vier gemeenten maakt het mogelijk om tot een onderlinge vergelijking van bevindingen en 'best practices' te komen. Het is de bedoeling van de Rekenkamer om de verschillen en overeenkomsten tussen de vier gemeenten bloot te leggen en in een 'koepelnotitie' te concluderen wat wel en wat minder goed werkt.

De bevindingen van het onderzoek bij de gemeente Geertruidenberg zijn in dit document vastgelegd.

1.1 Domein openbare ruimte

Tot de openbare ruimte worden in elk geval gerekend het onderhoud en beheer van:

- verhardingen;
- openbaar groen;
- verlichting;
- bermen en sloten;
- straatreiniging.

In de praktijk hanteert elke gemeente een eigen definitie en afbakening van het begrip openbare ruimte. Riolering valt niet onder het onderzoek, behalve wanneer het gaat om een integrale aanpak.

Daarnaast heeft de ambtelijke organisatie in de vorm van een startbijeenkomst nog thema's naar voren kunnen brengen. Thema's die zijn toegevoegd aan het onderzoek zijn:

- *Ecologisch maaibeleid en beheer van bomen*
- *Speelvoorzieningen*
- *Infrastructurele kunstwerken*

1.2 Overkoepelende onderzoeksvraag

Het onderzoek richt zich op de mate van doeltreffendheid en doelmatigheid van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte in Geertruidenberg. Daarnaast is in het onderzoek aandacht besteed aan de door de gemeenteraad aangegeven aandachtspunten binnen de scope van het onderzoek.

De centrale vraag in het onderzoek is:

In hoeverre is het onderhoud en beheer van de openbare ruimte bij de gemeente Geertruidenberg als doeltreffend en doelmatig aan te merken?

In deze overkoepelende onderzoeksvraag ligt een beheers- en organisatievraagstuk en een financieel vraagstuk besloten. De bijbehorende deelvragen zijn onderverdeeld in beheersvragen, financiële vragen en vragen gericht op de effecten van het beleid.

Beheersing en organisatie

1. Wat valt er onder de openbare ruimte in deze gemeente?
2. Hoe is het beleid (per onderdeel verlichting, straatreiniging etc.) tot stand gekomen?
3. Heeft de gemeente SMART criteria en doelstellingen geformuleerd voor het beleid?
4. Is er sprake van monitoring en evaluatie van het beleid en bestaat er inzicht in het behalen van de doelen? Hoe ziet de 'beheercyclus' er uit?
5. Welke taakverdeling is afgesproken, wie doet wat? Uitbesteden of zelf uitvoeren? Op basis van welke overwegingen?
6. Hoe is de klachtafhandeling geregeld?
7. Is er sprake van samenwerking met andere gemeenten, zoals gezamenlijke inkoop van materialen, of gezamenlijke aanbesteding? Wat zijn de overwegingen om dit al dan niet te doen?

Financiële resultaten

8. Hanteert de gemeente een bepaalde systematiek om tot een budget voor onderhoud en beheer van de openbare ruimte te komen?
9. Wordt er gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel en, zo ja, hoe worden deze vastgesteld?
10. Welke budgetten zijn toegewezen aan het beleid (en de onderdelen ervan)?
11. Worden werkzaamheden samengevoegd om kosten te besparen?
12. Wat zijn de werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte (per onderdeel)? Welk kwaliteitsniveau wordt hiervoor gerealiseerd?
13. Hoe verhoudt de kostenopbouw zich tot de kostenopbouw door marktpartijen?
14. Is er sprake van achterstallig onderhoud?
15. Wat kost de klachtafhandeling?

Effecten

16. Wat is het effect van het gekozen beleid voor de inwoners van de gemeente?
17. Op welke wijze zijn de inwoners bij het vormgeven van het beleid en de monitoring van de uitvoering (bijvoorbeeld via de schouw) betrokken?

18. Hoe tevreden zijn de inwoners?

1.3 Specifieke aandachtspunten gemeente Geertruidenberg

Om het onderzoek goed te laten aansluiten bij de informatiebehoefte van de raad van Geertruidenberg, heeft de Rekenkamer met de gemeenteraad een afzonderlijk gesprek gevoerd bij de start van het onderzoek. Het doel van het gesprek met de raadsleden was inventariseren welke specifieke aandachtspunten zij willen meegeven voor het onderzoek.

Daarnaast is nog aandacht gevraagd voor de volgende zaken:

- Veiligheid;
- Wat verstaat de gemeente Geertruidenberg onder "duurzaamheid in de openbare ruimte" en wat is hierbij de relatie met doelmatigheid?
- Hoe ver is de gemeente Geertruidenberg met zijn voorbereidingen op de Omgevingswet en wat zijn de uitdagingen voor de nabije toekomst?
- Wijkgerichte cases

Het aspect veiligheid wordt meegenomen binnen thema's waar dat van toepassing is. Daarnaast staan nog 2 wijken/kernen van Geertruidenberg centraal (Hoopolder en de Hoeven en de kern Raamsdonk). Zie voor meer informatie Hoofdstuk 5.

1.4 Onderzoekaanpak

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van documentstudie en interviews. De focus van het onderzoek ligt op de jaren 2013-2016. In februari 2017 zijn de benodigde documenten ontvangen en bestudeerd. De interviews zijn begin april gehouden.

Voor alle bevindingen in dit onderzoek geldt dan ook dat deze zijn gebaseerd op documentatie in het bezit van de gemeente Geertruidenberg en interviews met betrokkenen, en <u>niet</u> op eigen waarnemingen (bijvoorbeeld via een schouw).
--

1.5 Analyse en rapportage

Voor de beoordeling van de doelmatigheid en doeltreffendheid van onderhoud en beheer van de openbare ruimte is een normenkader opgesteld. Ook dit normenkader gaat uit van de verdeling van de onderzoeksvragen in een organisatorisch en financieel deel, alsmede vragen over de effecten van het beleid.

Hoofdstuk 2 gaat in op de organisatie van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Hoofdstuk 3 behandelt de deelvragen die betrekking hebben op de financiën en in hoofdstuk 4 komen de effecten van het beleid aan de orde. Hoofdstuk 5 betreft de bijzondere aandachtspunten in het onderzoek specifiek voor Geertruidenberg. Het normenkader is opgenomen in bijlage 1. Bijlage 2 omvat de lijst van bestudeerde documenten en in bijlage 3 treft u het overzicht aan van de geïnterviewde personen.

2. Beheersing en organisatie

Dit hoofdstuk gaat in op de definitie van de openbare ruimte zoals die in de gemeente Geertruidenberg in dit onderzoek is gebruikt en de manier waarop dit binnen de gemeente is georganiseerd. Vervolgens geven wij resultaten weer van de documentstudie en de interviews.

2.1 Openbare ruimte

Wat valt er onder de openbare ruimte in de gemeente?

Norm: Alle onderdelen zijn per gemeente benoemd en omschreven.

In de tabel hieronder wordt a.d.h.v. de verschillende programmabegrotingen 2013-2016 aangegeven welke kaderstellende nota's leidend waren voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte. De programmabegroting van 2017 beschikt over een sterk gewijzigde structuur, waarbij niet langer direct verwezen wordt naar beleidsnota's. Daarom is deze in dit overzicht weggelaten.

	Programmabegroting			
	2013	2014	2015	2016
<i>Verhardingen</i>	Wegenbeheerplan 2009-2013	Wegenbeheerplan 2009-2013	Beheerplan wegen 2015-2019	Beheerplan wegen 2015-2019
<i>Openbaar Groen</i>	Kwaliteitsniveau groenonderhoud maart 2009	Kwaliteitsniveau groenonderhoud maart 2009	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven</i>	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven</i>
<i>Openbare Verlichting</i>	Beleidsuitgangspunten openbare verlichting 2012-2015	Beleidsuitgangspunten openbare verlichting 2012-2015	Beleidsuitgangspunten openbare verlichting 2012-2015	- Beheerplan openbare verlichting 2016-2020
<i>Bermen en Sloten</i>	- VGRP+ 2011-2015 - Baggerplan 2008-2012 - Beheer- en onderhoudsplan De Donge	- VGRP+ 2011-2015 - beheer- en onderhoudsplan De Donge Baggerplan 2013-2021	Masterplan Donge-oevers · Uitvoeren regulier baggerplan 2013-2021	Verlenging VGRP+ 2011-2015 t/m 2017
<i>Straatreiniging</i>	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven</i>	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven</i>	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven</i>	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven, alleen bestekken</i>
<i>Ecologisch maaibeeld en beheer van bomen</i>	Bomenbeleidsplan (2009) Bomenstructuurplan (2008)	Bomenbeleidsplan (2009) Bomenstructuurplan (2008)	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven</i>	<i>Geen kaderstellende nota aangegeven, alleen bestekken</i>
<i>Speelvoorzieningen</i>	Ruimte om te spelen 2010-2014	Ruimte om te spelen 2010-2014	Ruimte om te spelen 2010-2014	BUITENspelen in gemeente Geertruidenberg 2016-2018

Infrastructurele kunstwerken	Infrastructurele kunstwerken 2009-2013	Infrastructurele kunstwerken 2009-2013	Kunstwerkenbeheerplan 2014-2018	Kunstwerkenbeheerplan 2014-2018
------------------------------	--	--	---------------------------------	---------------------------------

*relevant voor dit onderzoek

Verder valt op dat verschillende beheerplannen of nota's niet aansluiten op het betreffende begrotingsjaar, zoals het Wegenbeheerplan 2009-2013 en Wegenbeheerplan 2015-2019. Het beheerplan Infrastructurele Kunstwerken 2009-2013 wordt tevens in de begroting van 2014 genoemd, terwijl er volgens planning dan een actuelere leidend zou moeten zijn.

Verder worden verschillende thema's samengenomen in de jaarlijkse begroting. Zo valt openbare ruimte in de jaren 2013 en 2014 onder 'Programma 4 Beheer openbare ruimte', terwijl de begrotingen van 2015, 2016 en 2017 er sprake is van integratie met o.a. wonen, leefbaarheid en duurzaamheid. Zoals het schema hieronder laat zien betekent dit dat sinds 2015 openbare ruimte in de begroting is samengevoegd met een breed scala aan andere beleidsterreinen. Het zoeken van de verschillende thema's zoals verhardingen en openbaar groen vergt meer zoekwerk door deze samenvoeging. Hierdoor is een meerjarige vergelijking lastig te maken. Nadere analyse laat onder andere zien dat het beheer van wegen vanaf 2015 is samengevoegd met infrastructurele kunstwerken, maar dat groenbeheer stevast wordt samengenomen met het beheer van bomen. Zie ook het overzicht hieronder, waarbij opnieuw geldt dat vanwege de sterk gewijzigde structuur in de programma-begroting van 2017 deze is weggelaten in onderstaand overzicht.

Onderscheiden programmaonderdelen in Programmabegroting			
2013	2014	2015	2016
Programma 4: Beheer openbare ruimte		Programma 1: Leefbaarheid, Wonen en Duurzaamheid	
1. Beheer wegen 2. Beheer groenvoorzieningen inclusief bomen 3. Beheer infrastructurele kunstwerken en binnenhavens 4. Beheer openbare verlichting 5. Beheer watergangen en vestinggrachten 6. Kaartbeheer en kadaster 7. Verkeersontwikkelingen en verkeersregelingen 8. Integraal beheer openbare ruimte 9. Water	1. Beheer en aanleg wegen 2. Beheer en renovatie openbare verlichting 3. Verkeer 4. Beheer en aanleg groenvoorzieningen, inclusief bomen 5. Beheer infrastructurele kunstwerken en binnenhavens 6. Beheer watergangen en vestinggrachten 7. Kaartbeheer	1. Integrale veiligheid inclusief brand- en rampenbestrijding 2. Beheer wegen en infrastructurele werken 3. Beheer groenvoorzieningen inclusief bomen 4. Beheer binnenhavens, watergangen en vestinggrachten 5. Verkeersontwikkelingen en -regelingen 6. Milieubeheer en reiniging 7. Riolering 8. Bouwgrond-exploitatie 9. Ruimtelijke Ontwikkelingen 10. Volkshuisvesting 11. Wabo	1. Integrale veiligheid inclusief brand- en rampenbestrijding; 2. Beheer wegen en infrastructurele kunstwerken; 3. Beheer groenvoorzieningen, inclusief bomen; 4. Beheer binnenhavens, watergangen en vestinggrachten; 5. Verkeersontwikkelingen en verkeersregelingen; 6. Milieubeheer en reiniging; 7. Riolering; 8. Bouwgrond-exploitatie; 9. Ruimtelijke ontwikkelingen; 10. Volkshuisvesting 11. WABO; 12. Begraafplaatsen.

De indeling van 2013 en 2014 sluit beter aan op de manier zoals de kwaliteit van de openbare ruimte in dit onderzoek wordt gemeten, te weten:

- Verhardingen
- Openbaar Groen
- Verlichting
- Bermen en sloten
- Straatreiniging
- Ecologisch maaibeleid en beheer van bomen
- Speelvoorzieningen

2.1.1 Areal

De gemeente beschikt over ongeveer 310 hectare aan openbare ruimte in beheer. Onder deze openbare ruimte vallen wegen, riolering, waterpartijen en openbaar groen. Verder rekent de gemeente alle virtuele objecten (niet zichtbaar zoals kadastrale grenzen) en reële objecten (zichtbaar, zoals een bouwwerk) onder, op en boven de grond als taak toe aan de openbare ruimte. (Programmabegroting 2017 bijlage, p.21).

Onderdeel	Kengetal	Eenheid
Verhardingen	110 (1.452.100)	Km (m ²)
Reiniging	- 47 - 63	- Aantal (ondergrondse containers glas textiel en kunststof) - Aantal (ondergrondse containers restafval)
Groenonderhoud	39	ha
Maaien	61	ha
Bomen	11.758	aantal
Openbare verlichting	5.878	Aantal (masten)
Speelvoorzieningen*	54	Aantal (trapveldjes e.d.)
Speeltoestellen	326	Aantal, verdeeld over de 54 locaties
Bermen en sloten	71	ha

*Sommige locaties hebben een dubbele functie, bijvoorbeeld een trapveldje en een basketbalveldje. Vanuit de gebruiker gezien is zo'n dubbele plek één grote voorziening. Deze worden hier dan ook als één voorziening geteld.

Bron: Correspondentie mail gemeente Geertruidenberg

2.2 Beleid

Hoe is het beleid per onderdeel tot stand gekomen?

Norm: Per onderdeel van het beleid is aan te geven hoe het beleid tot stand gekomen is. Er is een overzicht van:

- de analyse van de situatie;
- de beleidsopties die zijn afgewogen;
- beleidsvoorstel;
- bespreking commissie;
- bespreking gemeenteraad;
- vaststelling beleid;
- budget.

In het algemeen is het beleid voor onderhoud en beheer van de openbare ruimte in Geertruidenberg gebaseerd op CROW kwaliteitsniveaus.

Werken met de CROW kwaliteitsniveaus betekent dat de landelijk geformuleerde normen en richtlijnen het uitgangspunt vormen voor de beleids- en beheerkaders. Deze wijze van werken geeft richting aan kwaliteitsniveaus en beheermethodieken en dient als referentie en toetssteen voor de gemeentelijke normen en aanpak. De kwaliteitscatalogus van het CROW uit 2013 bevat ruim 200 beeldmeetlatten voor situaties in de openbare ruimte met de vijf kwaliteitsniveaus. De beeldmeetlatten, oftewel foto's, geven de vijf verschillende onderhoudsniveaus voor de situatie weer, zoals hieronder is toegelicht voor onkruid op verhardingen. Zie ook bijlage 5.

Zie de afbeelding hieronder voor een voorbeeld van hoe een CROW kwaliteitsniveau meetbaar is gemaakt via een beeldmeetlatten, in dit geval beeldniveau C voor het openbaar groen dat in Geertruidenberg leidend is in de buitengebieden.

maaisel op verharding	zwerfafval grof	randen gras	boomspiegel onkruid	bep. natuurlijk afval	randen verh. plantsoen	beplanting onkruid
						
Er ligt veel maaisel op de verharding.	Er ligt veel grof zwerfafval.	De rand van de beplanting is nauwelijks zichtbaar.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel bladafval/ bloesem.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	Er is redelijk veel onkruid.
aanwezigheid maaisel > 1 m van grasrand ≤ 10% per 100 m ¹ grasrand	zwerfafval grof (> 10 cm) ≤ 25 per 100 m ²	gemiddelde lengte overhangend gras < 25 cm per 100 m ¹	bedekking > 40% per stuk	bedekking ≤ 50% per 100 m ²	gemiddelde lengte uitloper ≤ 25 cm per 100 m ¹	bedekking > 40% per 100 m ²
aanwezigheid maaisel ≤ 1 m van grasrand ≤ 40% per 100 m ¹ grasrand		recht gestoken kanten nee	bedekking door resten ≤ 25% per stuk	maximale dikte ≤ 30 cm per 100 m ²		bedekking door resten > 25% per 100 m ²
			maximale hoogte ≤ 50 cm per stuk			maximale hoogte ≤ 50 cm per 100 m ²

Bron: Evaluatie groenonderhoud 2012-2013

Daarnaast zijn er voor verschillende onderdelen meerjarige beheerplannen opgesteld. Hieronder worden deze per onderdeel benoemd.

Verhardingen

Informatie omtrent verhardingen wordt bijgehouden via het softwarepakket 'dg DIALOG'². Met dit pakket kunnen algemene gegevens worden beheerd en begrotingen worden opgesteld (Beheerplan Wegen 2015-2019: 10). Deze informatie dient als basis voor de beheerplannen. In het voorjaar van 2013 heeft de gemeente het wegenareaal geïnspecteerd. Hieruit is gebleken dat de kwaliteit 'matig' is. De meest recente planning omtrent wegen is vastgelegd in het Beheerplan Wegen 2015-2019, dat is opgesteld in 2014. Het is een actualisatie van het huidige wegenbeheerplan 2009-2013.

Het huidige beleid (in 2014) (beheren op niveau C/D) wordt op dit moment behaald. Er worden twee varianten weergegeven (Beheerplan Wegen 2015-2019: 25-26):

- Niveau C/D, 'huidige beleid'. Onderhoud wordt uitgevoerd op het moment dat er achterstallig onderhoud ontstaat. De verharding heeft dan de kwaliteit 'slecht'. Ingrijpen op het moment dat de toestand kantelt naar niveau D (te slecht / achterstallig onderhoud). Het merendeel van de verharding heeft dan uiteindelijk kwaliteit C (matig). Je onderhoudt de verhardingen op een niveau lager dan algemeen / landelijk wordt aanvaard. Totaal benodigd jaarlijks budget: € 758.905
- Niveau B/C, 'verantwoord wegbeheer'. Bij verantwoord wegbeheer wordt onderhoud uitgevoerd op het moment dat de richtlijn is overschreden. Je onderhoudt de wegen hiermee op een niveau dat algemeen wordt aanvaard. Het risico is hierbij dan ook laag. Schadeclaims naar aanleiding van gebreken aan verhardingen kunnen in de regel worden weerlegd. Basis voor het weerleggen is het tijdig inspecteren, onderhouden en ingrijpen bij gebreken. Totaal benodigd jaarlijks budget: € 922.923

Beheren op C/D niveau wil zeggen ingrijpen bij kwaliteit D. Evenzo betekent niveau B/C: ingrijpen bij kwaliteit C. In dit beheerplan wordt nader ingegaan op de afweging tussen het beheren op beide varianten (p.25-27). Zo ligt het niveau op dat moment onder het landelijk aanvaarde niveau. Tevens is de verwachte financiële schade vermeld door middel van toegenomen schadeclaims (toename van 34% in meldingen over vier jaar) en de daaraan gekoppelde imagoschade van de gemeente (Beheerplan Wegbeheer 2015-2019: 26-27).

Het document stelt als minimale doelstelling een 'verantwoord wegbeheer', wat wordt vertaald naar beheer op B/C niveau. De door adviseur en opsteller van het beheerplan Sweco (toen Grontmij) aanbevolen doelstelling is een gemeente breed basisniveau B. Door de beperkte budgettaire ruimte in de begroting, is in het raadsvoorstel uit september 2014 door het College geadviseerd om op kwaliteitsniveau C te beheren.

In het beheerplan is tevens vastgelegd met welke systematiek de kwaliteit en kosten van onderhoud en beheer aan wegen worden vastgesteld, alsmede de verschillende wettelijke kaders die betrekking hebben op het beleid (Beheerplan Wegbeheer 2015-2019: bijlage 2). Tenslotte wordt ook in een uitgebreide bijlage door middel van foto's geïllustreerd hoe verschillende beeldkwaliteit/CROW-niveaus er in de praktijk uitzien.

² Thans is in gebruik beheerprogramma Obsurv, de opvolger van dg Dialog.

Openbaar groen

Voor openbaar groen zijn oudere beheerplannen niet geactualiseerd voor de periode na 2013. Dit betekent dat huidig beleid niet is vastgelegd in een beheerplan, maar alleen is vastgelegd in de algemene richtlijn van de door de raad bepaalde kwaliteitsniveaus, namelijk A voor het centrumgebied, B voor het woongebied en C voor het buitengebied (Programmabegroting 2017 Bijlage: 21). Deze niveaus zijn bepaald door de raad in 2009 en de laatste evaluatie van de resultaten stamt uit 2013 (Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013: 5). Na het vaststellen van deze niveaus is een motie aangenomen in juni 2013, waarin is verzocht om te onderzoeken of de controle op het naleven van het vastgestelde kwaliteitsniveau geïntensiveerd kan worden (Verslag Discussieraad o.a. Begroting 2014: 11). Als reactie hierop gaf het college aan dat "de noodzaak om de controle te intensiveren (afgezien van de mogelijkheid om hiervoor binnen de beschikbare capaciteit ruimte te vinden) is naar onze mening niet aanwezig" (Raadsvergadering 26 februari 2014). Op basis van de gestelde kwaliteitsniveaus werkt de gemeente met 'in bestekken vastgelegde jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden aan bomen, plantsoenen, gazons e.d.' (Programmabegroting 2017 bijlage: 22). Beleid gericht op bomen is vastgelegd en geëvalueerd in meerdere losstaande documenten (zie onderstaand).

Het werk bestaat in hoofdzaak uit (voorbeeld: onderhoud groen kern Raamsdonk 2014-2015):

- a. Onkruidbeheersing beplanting;
- b. Snoeien beplanting;
- c. Zwerfafvalbeheersing;
- d. Onderhoud graskanten;
- e. Bladruimen;
- f. Treffen van verkeersmaatregelen;
- g. Bijkomende werkzaamheden.

De afwezigheid van een geactualiseerd beheerplan houdt verband met de plannen voor de implementatie van de Omgevingswet, waarbij de gemeente stelt dat het nog opstellen van 'ouderwetse' plannen zo vlak voor de overgang naar de omgevingswet wellicht weinig zin heeft (Projectopdracht Invoering Omgevingswet, 2017: 6). Als andere reden wordt genoemd dat de oude plannen nog goed (genoeg) werken waardoor er geen nieuw beheerplan nodig is (bron: interviews).

Net als bij verhardingen is momenteel sprake van een mogelijke beleidsverandering ten opzichte van openbaar groen waarbij meer lokaal wordt gewerkt, met hogere burgerparticipatie, en minder direct gebaseerd op CROW niveaus (zie: Rapport evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef-Benraatshoef). De gemeente gaat van 'beoordeling op kwaliteit' naar 'beoordeling door bewoners'. Het plan voor omvorming in het beheer van wijkteams samen met WAVA!/GO (een bureau voor sociale werkvoorziening) zorgt voor een integraler beleid voor groenonderhoud.

Er wordt gewerkt met beeldkwaliteit, ofwel foto's die het betreffende CROW niveau laten zien met situaties uit de gemeente zelf.

Openbare verlichting

Algemene richtlijnen voor het beleid bij openbare verlichting zijn vastgelegd in 'de Richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011)'. De verder gespecificeerde beleidskeuzes zijn vastgelegd in het Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020. Hierin worden de resultaten van het beleid sinds 2012 uitgebreid geëvalueerd en worden voor meerdere aspecten van het beheer de beleidskeuzes uiteengezet,

bijvoorbeeld over energiebesparing, materiaalkeuzes of verlichtingsniveaus. Zo worden er sinds 2016 verouderde armaturen versneld vervangen voor LED verlichting, welke tevens gedimd worden (bron: interviews). Met ingang van 2012 worden defecte armaturen vervangen door LED-armaturen met dimmer. Vanaf 2016 gebeurt dit versneld met verouderde armaturen. Ledverlichting is tevens de nieuwe standaard. De gemeente doet mee aan de monitoring van Rijkswaterstaat in het kader van het Energieakkoord. Echter zijn pas sinds 2016 extra investeringen gedaan die moeten resulteren in energiebesparingen, waardoor de grootste besparingen nog inzichtelijk moeten worden gemaakt.

Bermen en sloten

Het onderhoud van bermen is opgenomen in het beheerplan voor wegen voor wat betreft het schrappen (=verlagen van berm) (zie verhardingen) en beleidsdoelen vallen dus binnen de bredere doelstellingen verwoord in dat plan (Beheerplan Wegen 2015-2019: 23). Al het maaionderhoud is bij openbaar groen ondergebracht.

Wat betreft het beheer van water zijn verschillende aspecten van beleid ondergebracht in verschillende onderdelen. Beheer van water in het VGRP+ betreft uitsluitend sloten nabij overstorten, overige gemeentelijke sloten vallen onder waterlossingen.

Met betrekking tot kwaliteitsniveaus wordt verwezen naar het VGRP+ 2011-2015 (Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan plus). Daarnaast is het onderhoud en beheer van binnenhavens ondergebracht bij infrastructurele kunstwerken. Een deel van de waterwegen wordt beheerd en onderhouden door het waterschap. Hierbij is het waterschap verantwoordelijk voor baggerwerkzaamheden, maar is de gemeente verantwoordelijk voor de afvoer van baggerspecie. Hiervoor is het Baggerplan 2014-2021 leidend. De belangrijkste vaarweg, De Donge, wordt door de gemeente onderhouden. De Amertak valt onder het regime van Rijkswaterstaat. Het waterschap schouwt alle sloten.

Baggerproblematiek staat ook in relatie tot problemen met het grondwater in het algemeen en specifiek problemen met blauwalg (Verslag discussieraad o.a. begroting 2014) in de Veste. In de waterpartij Everdonk is geen blauwalg geconstateerd; wel veel waterplanten. Hiervoor is in de raad in 2013 een amendement aangenomen om oppervlaktewaterproblematiek aan te pakken, maar hierbij zijn geen concrete beleidsdoelen en plannen opgesteld (Motie Oppervlakte-waterproblematiek). Sinds 2014 wordt er planmatig samengewerkt aan de aanpak van blauwalgen met inwoners en waterschap.

Straatreiniging

Er bestaat geen specifiek beleidsplan voor (straat)reiniging van de openbare ruimte. Straatreiniging is uitbesteed aan het bedrijf Krinkels. Elke twee weken vindt er een overleg plaats, stuurt de firma Krinkels diverse schouwformulieren die worden besproken en wordt op basis van meldingen en inspecties aangestuurd. In het bestek met de aannemer wordt gesproken over de het niveau 'laag'. Laag is vergelijkbaar met niveau C van het CROW (bron: interviews).

Ecologisch maaibeleid en beheer van bomen

Hoewel er geen algemeen beleidsplan bestaat dat zich specifiek richt op het maaibeleid, wordt het maaien van gazons en berm wel gepland in afzonderlijke bestekken ('GEE4311001 maaibestek 2012-2013 + Verlenging 2014', 'BTM 14-05 Maaibestek 2015-2016'). Hierin wordt een specifiek omschreven opdracht

vastgelegd voor een kortere periode (twee jaar). Bij de omschrijving van de taken wordt er in detail ingegaan op de verschillende gewenste kwaliteitsniveaus per type (gras) en wat deze in de praktijk betekenen voor bijvoorbeeld graslengte.

Er wordt gewerkt naar inzet van schapen vooral langs de Donge. Op de vestingwal gebeurt het al en dit wordt positief ontvangen door politiek en bewoners. In eerste instantie is gewerkt met een herder. Echter toen deze wegviel en geen vervanger is gevonden wordt nu gewerkt met afheinen (bron: interviews).

De basis van het beleid bij bomen en bomenstructuur is vastgelegd in het Bomenstructuurplan, opgesteld in 2008. Een apart beleid voor bomen lijkt vooral te zijn voortgekomen uit de perceptie dat andere vormen van herinrichting en bouw veelal ten koste gaan van de aanwezige bomen. Dus is het doel van het bomenstructuurplan in het algemeen het beschermen, herstellen en verder uitbreiden van de huidige bomen/structuren en 'het vastleggen van de bomenstructuur voor de komende 25 jaar' (Bomenstructuurplan: 7). Het plan presenteert een uitgebreide omschrijving van doelstellingen, gerelateerd aan een vijftal functies van bomen binnen de openbare ruimte en ingedeeld per gemeentekern en niveau van belang. De vertaling van het meerjarige plan naar officieel beleid is uitgewerkt in het daaropvolgende 'Bomenbeleidsplan'. Het hoofddoel van het opstellen van dit specifieke bomenbeleid is samen te vatten als 'het realiseren en behouden van een duurzaam bomenbestand' met als resultaat onder andere een 'hoge waardering van bewoners voor het openbaar groen' (Bomenbeleidsplan: 5). Hierbij wordt wat betreft onderhoud en beheer geen algemeen gewenst niveau aangegeven, maar een gedetailleerd overzicht met criteria, een communicatieplan, een vijfjarig uitvoeringsprogramma en een evaluatie & monitorings-plan gepresenteerd. In de evaluatie in 2012 wordt gesteld dat niet alle doelstellingen en plannen uit het programma zijn gehaald, maar dat beide plannen inmiddels leidende onderdelen zijn bij het opstellen van bestemmingsplannen en beleid rondom openbare ruimte (Evaluatie bomenstructuurplan-bomenbeleidsplan: 13). Afgezien van het verleggen van enkele accenten blijven de twee documenten daarmee de leidende beleidskaders bij beheer van bomen. Het snoeien van bomen is uitbesteed in samenwerking met de gemeente Drimmelen. Wel heeft iedere gemeente het eigen deel verwerkt in een eigen tweejarige opdracht met een optie voor nog 2 jaar (bron: interview).

Speelvoorzieningen

In navolging op de nota 'Ruimte om te spelen 2010-2014' zijn de huidige richtlijnen voor beleid bij speelvoorzieningen omschreven in de notitie 'BUITENspelen in gemeente Geertruidenberg 2016-2018'. Hoofddoel bij dit beleid is het voldoen aan het "Warenwetbesluit Attractie en Speeltoestellen" of WAS. Daarbij worden enkele minimale voorwaarden (p.5-7) en actuele ontwikkelingen omschreven. Tevens is hierbij vastgelegd hoe de verschillende werkzaamheden zoals reiniging en onderhoud worden begroot. Deze beleidskeuzes zijn in combinatie met de inbreng van bewoners bepalend in het jaarlijks op te stellen uitvoeringsprogramma.

Ieder jaar controleert een externe inspecteur in november alle speeltoestellen en speelterreinen in de gemeente Geertruidenberg. Dit gebeurt ook bij scholen, ook al zijn eigenlijk de scholen hier verantwoordelijk voor. Naar aanleiding van de controle wordt er een rapport opgesteld waarin met een schaal van urgentie wordt aangegeven wat er per speelterrein moet gebeuren. Het rapport dient als basis voor het onderhoudsprogramma van het eerstvolgende jaar.

Naast het jaarlijks onderhoud (n.a.v. van het rapport) wordt er incidenteel onderhoud uitgevoerd. Te denken aan schade en/of vernielingen van speeltoestellen.

Tot slot wordt er per jaar gekeken waar eventuele nieuwe en/of herinrichting van speelterreinen wenselijk is. In de notitie staan de kaders voor de aanleg, veiligheid en onderhoud van speelterreinen beschreven. Echter de uitkomst van dit proces is niet vastgelegd. Dit wordt bepaald met en door bewoners' (BUITENspelen in gemeente Geertruidenberg 2016-2018': 10). In het inspectierapport wordt de urgentie van een aanpassing aangegeven. Hieronder is het laatst (2016) beschikbare overzicht weergegeven (urgentie 1 = meest urgent, urgentie 4 = minst urgent).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Urgentie 1	13	9	2	4	3	4	20	15
Urgentie 2	33	38	39	31	34	35	35	16
Urgentie 3	27	36	31	25	42	35	50	30
Urgentie 4	174	173	194	206	229	226	218	277

Bron: verslag van hoofdinspectie speeltoestellen (2016)

De urgenties 1, 2 en 3 zijn flink teruggelopen ten opzichte van 2015. Voor 2016 concludeert inspecteur 'Veiligspelen' dat er 'geen grote (dringende) bijzonderheden' hebben voorgedaan en dat het onderhoud 'goed op peil is' (p.1-2).

In de toekomst zal de nadruk liggen op meer 'natuurlijk spelen', ofwel meer duurzame speelterreinen gebaseerd op natuurlijke materialen (bron: interviews).

De gemeente formuleert geen doelstellingen over het maximale aantal urgenties (bron: correspondentie mail). De aangedragen reden hiervoor is dat de urgenties jaarlijks verschillen in verband met het wijzigen van de veiligheidseisen en wetten rondom speeltoestellen. Wel is er beschreven dat urgenties 1, oftewel ernstige gebreken aan de toestellen, zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen twee maanden, opgelost zouden moeten worden. Urgenties 2 zouden binnen een half jaar opgelost moeten zijn.

Infrastructurele kunstwerken

Voor infrastructurele kunstwerken bestaan geen CROW-normen, maar gelden andere kwaliteitseisen. Er zijn landelijke richtlijnen voor bijvoorbeeld materialen, maar niet voor het onderhoudsniveau. In het bijbehorende raadsvoorstel wordt wel gesteld: 'De hoofddoelstelling van dit beheerplan is het in beeld brengen van de huidige staat van onderhoud van de verschillende kunstwerken. De basis hiervoor is een functionele inspectie en het verwerken van de gegevens in het beheersysteem KIOS. Het onderhoudsniveau ligt op niveau 3, "redelijk". Met onderhoud op niveau 3 wordt voorkomen dat een onderdeel zijn functie verliest. De onderhoudsmaatregelen met de bijbehorende kosten en frequenties binnen onderhoudsniveau 3 worden weergegeven in dit beheerplan' (Raadsvoorstel Beheerplan Infrastructurale Kunstwerken 2014-2018:1).

2.3 SMART criteria en doelstellingen

Heeft de gemeente SMART criteria en doelstellingen geformuleerd voor het beleid?

Norm: Criteria en doelstellingen zijn (per onderdeel van het) beleid SMART geformuleerd:

- specifiek;
- meetbaar;
- acceptabel;
- realistisch;
- tijdgebonden.

Naast de algemene CROW niveaus die zijn bepaald door de raad in relatie tot kosten, veiligheid en aansprakelijkheid, zijn wat betreft verhardingen, verlichting, baggeren, boombeheer en speelvoorzieningen **specifieker** doelstellingen geformuleerd in de beheerplannen en nota's (zie paragraaf 2.2). Daarbij worden bij verschillende onderdelen de werkzaamheden gepland in periodieke bestekken. In bestekken worden aan de hand van RAW-systematiek de doelstellingen, zoals beoogde CROW niveaus, vertaald naar gedetailleerde doelen zoals lengtes van gemaaid gras.

De **meetbaarheid** van de doelstellingen is wisselvallig. Omdat bij onderdelen als verlichting of boombeheer erg gedetailleerde criteria zijn opgenomen, schijnbaar zonder een periodieke gedetailleerde inspectie, is voortgang niet op alle gebieden even meetbaar. Wel wordt bij het actualiseren van de beheerplannen altijd een evaluatie van de huidige stand betrokken.

In de evaluaties van beleid, onderhoud en beheer, met name bij verhardingen, wordt nadrukkelijk in de gaten gehouden welke niveaus landelijk als **acceptabel** worden gezien (zie bijv. Beheerplan Wegen 2015-2019: 26). Daarbij is tot voor kort echter de mening van bewoners, bijvoorbeeld op basis van enquêtes of data over klachten, niet (direct) meegenomen in de overwegingen. Hierin is verandering gekomen met aanpassingen zoals de 'Notitie Wijkgericht SAMENwerken 2015', de 'Pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef' en de algemene doelstellingen omtrent de invoering van de Omgevingswet (Projectopdracht Implementatie Omgevingswet), waarin bewoners nadrukkelijker worden betrokken bij het bepalen en controleren van beleid.

Gezien de gedetailleerde niveaus van de geactualiseerde beheerplannen en de daarbij behorende financiële analyses zijn beleidsplannen en doelstellingen in het algemeen **realistisch** te noemen. Dit is minder duidelijk zichtbaar bij onderdelen als openbaar groen, waar geen geactualiseerd beheerplan voor bestaat, maar hierbij worden doelen en kosten nog wel in detail opgenomen in de periodieke bestekken.

Tenslotte beslaan de geactualiseerde beheerplannen een bepaalde **tijdsperiode** waarin de omschreven doelen moeten worden gehaald. Deze informeren vervolgens de periodieke bestekken waarin werkzaamheden worden gepland. Bij de doelen geformuleerd in CROW niveaus is echter eerder sprake van een continue doelstelling om onderhoud en beheer op een bepaald niveau te houden. Dit is vooral relevant omdat er voor openbaar groen daarmee momenteel geen (tijdsgebonden) doelstellingen bestaan naast het behalen van de CROW niveaus.

Uit het beheerprogramma volgt jaarlijks een overzicht van te verrichten onderhoud op verhardingen en openbaar groen. Met de normbedragen in dit systeem is uit te rekenen hoeveel het jaaronderhoud kost, gegeven een bepaald gewenst kwaliteitsniveau.

2.4 Monitoring en evaluatie

Is er sprake van monitoring en evaluatie van het beleid en bestaat er inzicht in het behalen van de doelen? Hoe ziet de beheercyclus er uit?

Norm: Voor (elk onderdeel van) het beleid is vastgelegd hoe de evaluatie van de resultaten is geregeld. Er is aandacht voor:

- Voorstel op basis van resultaten monitoring;
- Bespreking commissie;
- Bespreking gemeenteraad;
- Wijziging beleid ja/nee;
- Budgetwijziging ja/nee.

Er is een visie op de ontwikkeling van de resultaten over meerdere jaren.

Er is in de gemeente Geertruidenberg geen sprake van een overkoepelende of algemene monitoring of evaluatie van het beleid openbare ruimte. Evaluatie vindt in plaats daarvan per onderdeel afzonderlijk plaats, op verschillende momenten. Er is geen vergelijking of samengevoegd document van alle evaluaties (Bron: Interviews). Wel wordt bij verschillende onderdelen gesproken over jaarlijkse inspecties, maar hier is geen vrij toegankelijke jaarlijkse rapportage uit voort gekomen. Ook is er geen sprake van afzonderlijke evaluatiedocumenten of monitoringsrapporten onder de documenten die we hebben ontvangen (met uitzondering van de evaluatie van groenonderhoud in 2012), maar is evaluatie eerder een vast onderdeel bij het opstellen van een geactualiseerd beheerplan voor onderdelen. Daarbij verloopt een evaluatie bij de verschillende onderdelen bovendien aan de hand van verschillende methoden en criteria, in aansluiting met het feit dat doelstellingen per onderdeel ook verschillend worden vastgesteld en verwoord. Zo is er bij verhardingen en openbaar groen een duidelijke evaluatie in connectie met CROW niveaus, maar ligt dat bij andere onderdelen anders. Zodoende is er een behoorlijke diversiteit in vormen van monitoring en evaluatie ten opzichte van de verschillende onderdelen:

Verhardingen

In het Beheerplan Wegen 2015-2019 wordt de kwaliteit van verhardingen geëvalueerd aan de hand van een visuele inspectie gekoppeld aan CROW richtlijnen. Hierbij wordt gesproken over het CROW wegbeheersystematiek, waarbij sprake is van 'jaarlijks uitgevoerde inspecties' (Beheerplan Wegen 2015-2019: 15). De resultaten van deze inspecties worden in het zogeheten 'dg DIALOG' software systeem bijgehouden (p.30).

De kwaliteit van verhardingen wordt bij deze evaluatie getoetst aan de hand van de CROW wegbeheersystematiek, waarbij kwaliteit wordt gedefinieerd in relatie tot schade, CROW beheerkostensystematiek, waarbij kwaliteitsniveaus worden gekoppeld aan een kostenniveau (p.15-17). Ter extra verduidelijking bevat het document tevens een bijlage waarin deze kwaliteitsniveaus worden geïllustreerd aan de hand van foto's uit de gemeente Geertruidenberg zelf.

In de evaluatie zelf wordt gebruik gemaakt van een vergelijking van de resultaten in 2007 en 2013. Kort samengevat valt hieruit te concluderen dat de staat van asfaltverharding er beduidend op achteruit is gegaan en in 2013 ook niet voldoet aan

een zogeheten 'evenwichtig onderhouden wegennet' (p.18). Op het gebied van zogeheten 'elementverhardingen' is de kwaliteit nagenoeg hetzelfde gebleven.

Sinds 2 jaar vinden er jaarlijkse controles plaats, naast meer gedetailleerde wegininspecties door gecertificeerde inspecteurs (bron: Interviews). Onderhoudskosten worden gedocumenteerd en een gemiddelde over langere jaren en over het hele netwerk gebruikt, ofwel "kostenegalisatie". Het onderhoud wordt vaker op microniveau gedaan om onnodig groot onderhoud te voorkomen (na een algemene inspectie volgt een specifieke inspectie) (bron: interviews).

Naast de algemene evaluatie van verhardingen is er in 2016 sprake geweest van een aanbesteding voor het apart evalueren van de staat van onkruid bij verhardingen (Document Krinkels Onkruid Verhardingen). Voor onkruid op (half)verhardingen en natuurlijk veegvuil is een nieuwe aanbesteding gedaan. Een aanbesteding voor specifiek het apart evalueren van de staat van onkruid bij verhardingen is niet gewenst. Krinkels heeft zich verplicht te voldoen aan de gestelde kwaliteitsniveaus conform de Kwaliteitscatalogus voor:

- Natuurlijk- en veegvuil op verharding;
- Onkruid op verharding;
- Onkruid op half-verharding.

Openbaar groen

Hoewel er een evaluatie van groenonderhoud stond gepland voor 2016 is deze vanwege onderbezetting een jaar uitgesteld (Verslag discussieraad o.a. begroting 2017: 7) (bron: interviews). Daarnaast is ook het beheerplan voor openbaar groen niet geactualiseerd (zie paragraaf 2.2). Dat betekent dat het laatste evaluatiemoment waar we inzage in hebben dateert van 2012-2013. In de 'Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013' wordt eveneens gebruik gemaakt van de CROW kwaliteitsniveaus. Monitoring verloopt hierbij echter heel anders, waarbij 'de toezichthouder (in principe) iedere twee weken een keuringsronde maakt (ofwel schouwt). Er wordt hierbij gekeken naar het maaibestek, het groenbestek en het veegbestek'. Hierbij worden resultaten direct teruggekoppeld: 'De opdrachtnemers (buitendienst, !GO en aannemers) krijgen een overzicht van de resultaten. Waar nodig worden direct vervolgacties uitgevoerd' (Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013: 7). Sinds medio 2016 wordt er echter op een lagere frequentie geschouwd (van elke twee weken, naar eens per maand). De reden is een tekort aan personeel: een collega van de buitendienst is weggefallen en er nog geen vervanging gevonden waardoor er minder ruimte is om te schouwen (bron: interviews).

Een extra monitoring van kwaliteit die in dit proces wordt betrokken betreft de meldingen die door werknemers en bewoners worden gedaan buiten de keuring om. Ook deze worden direct doorverwezen naar de opdrachtnemers.

Evenals bij wegenbeheer wordt ook hier gebruik gemaakt van foto's om kwaliteitsdoelstellingen te illustreren. De resultaten zelf worden weergegeven in grafieken met een vergelijking van de jaren 2010-2013. Kort samengevat is hierbij duidelijk af te lezen dat het percentage groenonderhoud dat niet voldoet aan de kwaliteitsniveaus in deze periode drastisch is gedaald en ruim voldoet aan de doelstellingen.

Openbare verlichting

De meest recente evaluatie van beleid en beheer van openbare verlichting is afkomstig uit het Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020. Hierbij wordt de kwaliteit in de jaren 2009 & 2012- 2014 geëvalueerd aan de hand van 5 kengetallen die zijn uitgegeven door 'Agentschap NL'. Deze kengetallen betreffen: Energieverbruik, lampsysteemrendement, lichtstroomproductie, geïnstalleerd vermogen en aantal lampen (Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020: 18).

Als de afschrijvingstermijn is verlopen controleert men of vervanging noodzakelijk is (Bron: Interviews). Naast deze kwaliteitsevaluatie is er tevens een evaluatie van 24 beleidsuitgangspunten die zijn geformuleerd in 2012. Hierbij wordt per uitgangspunt de huidige status omschreven en beoordeeld in hoeverre doelstellingen zijn behaald dan wel zullen worden gehaald binnen de huidige planning. De evaluatie wordt tenslotte meegenomen in een serie aanbevelingen en keuzes die moeten worden gemaakt rondom een twaalftal thema's (p. 27-35). Hierbij worden tevens cijfers over het aantal en typen storingen met betrekking tot openbare verlichting betrokken (p.34).

Bermen en sloten

Op het gebied van bermen bestaat er geen aparte vorm van monitoring of evaluatie van beleid en beheer. Wel wordt dit meegenomen in de evaluatie of inspecties van wegbeheer dan wel openbaar groen.

Ook wat betreft watergangen bestaat er geen afzonderlijke evaluatie. Wat betreft baggeren is er wel een apart beheerplan samengesteld: 'De hoofddoelstelling van dit baggerplan is het in beeld brengen van de huidige situatie en van de verwachtingen met betrekking tot hoeveelheden, milieu hygiënische samenstelling en verwerkingsmogelijkheden van baggerspecie' (08 Baggerplan 2012-2021 Raadsvoorstel: 1Het baggerwerk is uitbesteed.

Straatreiniging

Op het gebied van straatreiniging is er geen afzonderlijk monitorings- of evaluatie rapport. Uit de verscheidene onderhoudsbestekken valt wel op te maken dat veel reinigingstaken worden betrokken bij de taken van groenonderhoud. Logischerwijs wordt twee weken vindt er overleg plaats met de aannemer waarin tevens foto's gemaakt tijdens inspecties worden besproken (bron: interviews).

Ecologisch maaibeeld en beheer van bomen

De enige evaluatie van het maaibeeld is afkomstig uit de bovenstaande evaluatie van groenonderhoud in 2013. Evaluatie in die periode liep zodoende volgens dezelfde manier als eerder is aangegeven. Uit het overzicht van 2010-2013 is geen duidelijke ontwikkeling zichtbaar, maar is er vrijwel doorlopend sprake van een te hoog percentage dat niet voldoet aan de kwaliteitsdoelstellingen (Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013: 14). Ook wat betreft bomen is in 2013 een korte evaluatie opgenomen in de evaluatie groenonderhoud in 2013. Hierbij is echter sprake van: 'vier oplevermomenten waarbij de toezichthouder van de gemeente, de aannemer en een European Tree Technician van de Firma AOG aanwezig zijn. In 2012 en 2013 zijn in alle gevallen de werkzaamheden goedgekeurd. Voor alle gesnoeide bomen is een veiligheidscontrole (VTA) uitgevoerd en zijn de bestandsgegevens geactualiseerd' (Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013: 15). Daarnaast zijn in 2008-2009 het Bomenbeleidsplan en Bomenstructuurplan opgesteld. Hiervoor is een apart evaluatiemoment geweest in 2012. Hierbij is bij een groot aantal locaties gekeken

of de doelstellingen omschreven in de beide plannen zijn behaald. In het geval van het bomenstructuurplan is een specifieke gewenste bomenstructuur als doel gesteld, en is over het algemeen sprake van direct zichtbare doelen als het aanplanten van bepaalde bomen of het in stand houden van bepaalde groepen bomen. Het bomenbeleidsplan is met name bedoeld om bij andere plannen voor de openbare ruimte richtlijnen te leveren. Omdat de beide plannen echter vooral als leidraad dienen bij het opstellen van andere plannen en geen afzonderlijke plannen met eigen budget betreffen, is er bij dit onderdeel geen concrete evaluatie van beleid en beheer te geven. De conclusie van de evaluatie is dan ook, breed geformuleerd, dat de beide plannen inderdaad in grote mate worden betrokken bij andere plannen in de openbare ruimte, maar dat er op veel vlakken wellicht nog meer nadruk op moet worden gelegd.

Speelvoorzieningen

Volgens de nota 'BUITENspelen in gemeente Geertruidenberg 2016-2018' is de hoofdlijn bij speelvoorzieningen het voldoen aan het 'Warenwetbesluit Attractie en Speeltoestellen' (WAS). Dit wordt gecontroleerd door 'het continu monitoren van de veiligheid en het bijhouden van een digitaal logboek per speelobject'(p.4). De externe inspecteur houdt dit logboek bij en monitort door middel van een jaarlijkse inspectie de veiligheid van alle speeltoestellen en speelterreinen ieder jaar in november. Dit wordt direct betrokken bij de planning voor het volgende jaar: 'Naar aanleiding van de controle wordt er een rapport opgesteld. Het rapport dient als basis voor het onderhoudsprogramma van het eerstvolgende jaar (p.10). Bij eventuele nieuwe of verwijderde speeltoestellen dient de gemeente de inspecteur te informeren.

Infrastructurele kunstwerken

Voor infrastructurele kunstwerken is het Beheerplan Infrastructurele Kunstwerken 2014-2018 opgesteld. Uit het gerelateerde raadsvoorstel is duidelijk dat dit beheerplan tevens gericht is op een evaluatie en monitoring van het onderhoud (Raadsvoorstel Beheerplan Infrastructurele Kunstwerken 2014-2018:1).

In 2013 is alles geïnspecteerd. Op basis daarvan is het beheerplan gemaakt (bron: interviews). Het beheersysteem KIOS geeft elk jaar een onderhoudsplan. Vervolgens wordt nog eens kritisch gekeken of onderhoud daadwerkelijk noodzakelijk is. In sommige gevallen vinden er losse inspecties plaats door de eigen toezichthouder wanneer er calamiteiten zijn geweest (bron: interviews).

Beheercyclus en Plannen

De verscheidene beheerplannen en nota's bevatten evaluaties die duidelijk bedoeld zijn om de basis te vormen voor nieuwe beleidskeuzes. Daarnaast is er bij verschillende onderdelen sprake van jaarlijkse schouwen en inspecties. Deze resultaten worden vertaald in plannen, die onderdeel vormen van de beheerplannen. De beheerplannen worden via de organieke weg aan de raad voorgelegd.

Los van de evaluaties in de verscheidene beheerplannen en nota's is er ook sprake van de ambitie om bewoners in de toekomst directer te betrekken bij het onderhoud en beheer van de openbare ruimte, onder andere zichtbaar in de Pilot Groenonderhoud (zie ook paragraaf 4.2). Hierbij zouden beoordelingen van bewoners zelf een directere rol moeten gaan spelen in het onderhoud en beheer.

2.5 Taakverdeling

*Welke taakverdeling is afgesproken, wie doet wat? Uitbesteden of zelf uitvoeren?
Op basis van welke overwegingen?*

Norm: Voor (elk onderdeel van) het beleid ligt vast wie verantwoordelijk is voor:

- voorbereiding;
- uitvoering;
- monitoring;
- evaluatie.

Er is een afweging gemaakt tussen uitbesteden en zelf uitvoeren.

Verhardingen

Op het gebied van verhardingen (maar ook bermen) is er bij het opstellen van het Beheerplan Wegen 2015-2019 van uitgegaan dat de gemeente alles in eigen beheer uitvoert. Daarbij is de taakverdeling bij de gemeente als volgt in drie soorten functies: (1) De functie van senior beleidsmedewerker, welke is verdeeld over de posities beleidsmedewerker, wegbeheerder en vastgoedbeheerder, (2) de functie van opzichter, verdeeld over de toezichthouder en de medewerker buitendienst, en (3) de buitendienst, die bestaat uit de straatploeg aangestuurd door de medewerker buitendienst (Beheerplan Wegen 2015-2019: 23-24).

Hierbij wordt tevens vermeld dat het voorbereidend werk bij plannen grotendeels extern wordt gedaan door adviesbureaus als Grontmij/Sweco (Beheerplan Wegen 2015-2019), Nobra BV (Onderhoud OVL GE-15-05, Beheerplan OVL 2016-2020) en Peter Sebregts Groenmanagement ('Onderhoud Groen Kern Raamsdonksveer 2014-2015+ verlenging !GO', 'Onderhoud Groen Kern Raamsdonk 2014-2015+ Verlenging Eigendienst', 'Onderhoud Groen Kern Geertruidenberg 2014-2015+ verlenging eigen dienst') die de onderhoudsbestekken en beheerplannen rondom openbare ruimte opstellen voor de gemeente. De gemeente voert de regie. Beheer ligt deels bij derden, de uitvoering geheel.

Uit latere documenten is geen reden naar voren gekomen om aan te nemen dat deze taakverdeling sindsdien is gewijzigd. Wel blijkt uit recente raadsbesprekingen dat de buitendienst in opzet wordt aangepast vanwege een verandering naar gezamenlijke wijkteams (Verslag Discussieraad o.a. Begroting 2017: 22, 25, 33) (bron: interviews). Zie het kader hierna voor meer informatie over deze ontwikkeling.

Openbaar groen

Op het gebied van openbaar groen is er sprake van een verdeling, waarbij een gedeelte van onderhoud en beheer wordt gedaan door de buitendiensten van de gemeente, vermoedelijk via dezelfde constructie als verhardingen, en een gedeelte wordt uitbesteed aan WAVA!/GO. WAVA!/GO betreft een bureau voor sociale werkvoorziening. !GO wordt al langere tijd ingezet voor verscheidene werkzaamheden rondom groenonderhoud (zie Verslag Raad d.d. 28-03 2013: 4). Zo is er bij openbaar groen sprake van meerdere onderhoudsbestekken, met sommige gericht op de eigen dienst ('Bestek Onderhoud Groen Eigendienst 2011 t/m 2013', 'Onderhoud Groen Kern Raamsdonk 2014-2015+ Verlenging Eigendienst', 'Onderhoud groen kern Geertruidenberg 2014-2015+ verlenging eigen dienst') en andere gericht op !GO ('Bestek onderhoud groen !GO 2011 t/m 2013', 'Onderhoud Groen Kern

Raamsdonksveer 2014-2015+ verlenging !GO'). Binnen de onderhoudsbestekken worden nauwkeurig de geplande taken en criteria bij uitvoering besproken. De aannemer is verantwoordelijk voor het onderhoud. Over het algemeen is de gemeente tevreden over het onderhoud en bij meldingen grijpt !GO snel in. Voor zowel maaibeeld als onderhoud en beheer van bomen zijn afzonderlijke bestekken opgesteld en deze zijn uitbesteed.

In een recente bespreking in de raad is er sprake van 'nieuwe wijkteams die in de wijken aan de slag gaan om het groenonderhoud op peil te houden' (Verslag Discussieraad o.a. Begroting 2017: 35). Dit zou dan gaan om teams samengevoegd uit de eigen buitendienst en WAVA!/GO. In de Programmabegroting 2017 is tevens een meerjarige begroting (tellend vanaf 2015) te vinden voor 'wijkteams' in het overzicht van taakvelden (Programmabegroting 2017 Bijlagen: 56). Een dergelijk overzicht bestond echter niet in eerdere begrotingen, dus dit schept verder geen duidelijkheid over hoe en wanneer deze wijkteams tot stand zijn gekomen, welke taken ze uitvoeren en welke werknemers er onder vallen. Uit de interviews is naar voren gekomen hoe het vraag gestuurd beheren wordt vormgegeven.

Nieuwe wijkteams en 'vraaggestuurd beheren'

Op verschillende beleidsterreinen is het al jaren gangbaar om beheerplannen op te stellen voor een periode van 4-5 jaren en vervolgens te evalueren. De huidige coalitie poogt burgers meer te betrekken bij beleid en uitvoering rond het onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Al in 2011 is er een rapport verschenen waarin wordt beschreven hoe de buitendienst steeds meer kan toewerken naar een serviceploeg. De ambitie is via de wijkteams 'grijs' en 'groen' samen te brengen en op deze manier beter prioriteiten te bepalen voor projecten. Hiertoe bestaat op dit moment een 'kernteam' bestaande uit een ambtelijke afgevaardigde, voormannen en mensen van WAVA!/GO. Hierdoor is er samenwerking tussen 'binnen en buiten'. Zij zijn verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur en taakverdeling binnen de wijkteams. Er worden zoveel mogelijk burgers betrokken die niet al in de wijkraden actief zijn. De wijkteams geven vervolgens dagelijks invulling van beleid. (bron: interviews)

De kwaliteitsniveaus worden in de toekomst minder leidend, en het wordt belangrijker om in te spelen op de behoefte van de bewoners en daar snel naar te kunnen handelen. De omgevingswet biedt een kans om het onderhoud en beheer van de openbare ruimte meer integraal te benaderen. De keuze voor het ambitieniveau moet in de komende tijd gemaakt worden. De bedoeling is om zaken in samenhang in te bedden (bron: interviews)

Openbare verlichting

Op het gebied van openbare verlichting is de taakverdeling duidelijk. Er is één uitbesteding op het gebied van administratief beheer met een looptijd van 9 jaar. En er is een uitbesteding van het onderhoud met een looptijd van 3 jaar. Hiermee is ook de beschikbaarheid over een actuele database geregeld en de continuïteit van het beheer gewaarborgd. Aansturing vindt plaats vanuit de cluster Buitenruimte' (p.15). Daarnaast worden sommige onderhoudswerkzaamheden ook uitbesteed: 'Correctief onderhoud, herstel bij aanrijdingen, groepsremplace en schilderwerk wordt op basis van meerjaren contracten verzorgd door derden' (p.16). Bij het meest recente onderhoudsbestek uit 2015 is er sprake van een aanbesteding, namelijk Nobralux.

(Onderhoud OVL GE-15-05). De gemeente houdt de regierol maar laat zich adviseren door Nobralux over kosten, onderhoud en levensduur (bron: Interviews).

Bermen en sloten

Bermen worden gerekend tot het takenpakket bij wegbeheer en gedeeltelijk bij openbaar groen (maaibeleid). Sloten vallen onder het beheer van watergangen. Hierbij is het baggeren de enige taak die specifiek wordt genoemd. Bij de taakverdeling is er een onderscheid gemaakt tussen wateren in eigen beheer en wateren die vallen onder het Waterschap Brabantse Delta. In het eerste geval wordt het baggeren volledig uitgevoerd door de gemeente, in het tweede geval worden baggerwerkzaamheden uitgevoerd door het waterschap, maar is de gemeente verantwoordelijk voor de afvoer van baggerspecie. In een van de raadsverslagen wel verwezen naar een aanbestedingsvoordeel (Verslag besluitvormende Raad o.a. begroting 2014: 4). De baggerwerkzaamheden zijn door de gemeente uitbesteed.

Straatreiniging

Er is over de reiniging van de openbare ruimte weinig te vinden in de beleidsdocumenten. In de Programmabegroting 2016 is sprake van 'het organiseren van diverse aanbestedingen [voor] inzameling rest- en gft afval, kunststof verpakkingen, restafval gemeentelijke gebouwen' (p.42). Uit de verscheidene aanbestedingsdocumenten rondom onderhoud van openbaar groen is duidelijk dat aspecten van reiniging, zoals reiniging van zwerfval, hier ook bij worden betrokken ('Bestek Onderhoud Groen !GO 2011 t/m 2013':1, 'Onderhoud Groen Kern Raamsdonksveer 2014-2015+ verlenging !GO': 9).

Elke twee weken vindt er overleg plaats met de aannemer, waarbij de vakambtenaar tevens diverse schouwformulieren ontvangt. Dit wordt ook meegenomen in de tussentijdse evaluatie/monitoring om te bekijken of alles op beeld ligt. Er bestaat een beeldbestek dat loopt tot en met april 2019: beeldbestek (basis(B) en laag(C/D) niveaus). Dit is uitbesteed aan firma Krinkels in 2016.

Ecologisch maaibeleid en beheer van bomen

Voor zowel het maaien van gazons en bermen ('GEE4311001 maaibestek 2012-2013 + verlenging 2014, BTM 14-05 Maaibestek 2015-2016') als het onderhoud van bomen ('Onderhoudsbestek-Bomen 2009-2011+ extra verlenging 2013') zijn aparte bestekken opgesteld met een eigen aanbestedingsopdracht. Wie de taken daadwerkelijk uitvoert wordt echter niet vermeld. Hier is sprake van een verdeling van taken naar !GO en de buitendienst. !GO doet simpel maai- en snoeiwerk, ingewikkelde taken en het 'bulkwerk' taken worden uitbesteed. De buitendienst komt hier nauwelijks aan te pas.

Speelvoorzieningen

De speelvoorzieningen worden door de gemeente beheerd en onderhouden. Beleidstaken en aansturing van onderhoud worden momenteel uitgevoerd door een medewerker vanuit de cluster Buitenruimte.

Infrastructurele kunstwerken

Voor infrastructurele kunstwerken is het Beheerplan Infrastructurele Kunstwerken 2014-2018 opgesteld.

Overige aanbestedingen

Naast de algemene taakverdelingen en aanbestedingen bij onderdelen, wordt er soms bij specifieke aspecten van de openbare ruimte voor aparte constructies of aanbestedingen gekozen. Zo wordt bij rotondes het groenonderhoud nog steeds door !GO en de buitendienst gedaan, maar kunnen bedrijven via een extern bedrijf, De Rotondespecialist, wel rotondes 'adopteren' in ruil voor reclameruimte, waarmee onderhoudskosten worden gedrukt (10 Adoptie Rotondes, Besluitenlijst 28 maart 2013: 2). Bij openbare verlichting is er sprake van een aparte aanbesteding van het schilderen van lichtmasten (Schilderbestek Geertruidenberg 2016-04). Mogelijk worden dit soort specifieke diensten vaker apart uitbesteed.

Uit documenten en projecten als de 'Notitie Wijkgericht SAMENwerken 2015', de 'Pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef' en de algemene doelstellingen omtrent de invoering van de Omgevingswet (Projectopdracht Implementatie Omgevingswet) komt het voornemen naar voren om hoger in te zetten op burgerparticipatie, wat vervolgens gevolgen zou hebben op de taakverdelingen. De gemeente wil bewoners verantwoordelijk maken voor het onderhoud door middel van contracten die eventueel aan een woonadres verbonden zijn (bron: Interviews). Mogelijk zullen daardoor bij onderdelen als openbaar groen sommige taken gedeeltelijk worden uitgevoerd in samenwerking met bewoners zelf.

2.6 Klachtafhandeling

Hoe is de klachtafhandeling geregeld?

Norm: De klachtenafhandeling is voor (elk onderdeel van) het beleid omschreven.

Aan de orde komen:

- Wijze van klachten melden;
- Termijnen van afhandeling;
- Terugkoppeling.

Via de gemeentelijke website is er, naast de reguliere opties voor contact i.v.m. klachten, een zestal opties specifiek beschikbaar voor meldingen omtrent openbare ruimte:

- mondeling bij de Ontvangst- en Informatiebalie van de Gemeentewinkel
- per brief: gemeente Geertruidenberg, Postbus 10.001, 4940 GA in Raamsdonksveer
- via het algemene telefoonnummer: 14 0162
- via het meldingsformulier
- via www.verbeterdebuurt.nl
- via de Buiten Beter App

(http://www.geertruidenberg.nl/inwoners/onderwerpenaz_42663/product/melding-openbare-ruimte_862.html)

Uit de documentatie is niet te herleiden sinds wanneer deze verschillende opties exact beschikbaar zijn geworden.

Via het online formulier en de Buiten Beter App kunnen meldingen worden voorzien van locatiegegevens en eventuele bijlagen, zoals foto's. De website 'verbeterdebuurt' betreft een landelijk opererende interactieve dienst waarbij burgers op een digitale kaart van Geertruidenberg locaties kunnen aanstippen waarbij zij een klacht dan wel voorstel hebben. Ingediende klachten/voorstellen zijn vrij zichtbaar voor bezoekers van de website en voor onbepaalde tijd blijven reeds opgeloste problemen ook zichtbaar op de kaart. Meldingen uit andere bronnen worden niet op deze plattegrond aangegeven. Een melding via de verbeterdebuurt-website kan alleen door de melder zelf worden afgemeld en niet door de gemeente

Een aparte melding kan via de website worden gemaakt in het geval van storingen aan straatverlichting. Hierbij wordt gesteld: 'Een storing aan een lichtmast wordt binnen zeven dagen na de melding verholpen. Storingen die de (verkeers-)veiligheid en de openbare orde in gevaar brengen worden direct hersteld'. In het Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 wordt toegevoegd: 'Deze meldingen worden geregistreerd in een beheersysteem waarna de onderhoudsaannemer of netbeheerder de storing verder afhandelt. Tevens is de status van de storing te raadplegen' (p.27).

Binnengekomen meldingen en voorstellen via de verschillende kanalen worden door de betreffende beheerder beoordeeld en verder in de organisatie uitgezet. In het Beheerplan voor wegen uit 2014 wordt gesteld: 'Het huidige systeem voor het behandelen van meldingen binnen de gemeente Geertruidenberg is er uitsluitend op gericht om de meldingen te registreren en volgen. Meldingen worden in het postregistratiesysteem 'MyCorsa' verwerkt' (Beheerplan Wegen 2015-2019: 11). Meldingen komen binnen aan de balie of via de apps en worden verwerkt in MyCorsa. Meldingen worden direct doorgestuurd naar de desbetreffende vakambtenaar (bron interviews). Meldingen bestemd voor de buitendienst worden soms eerst doorgespeeld maar soms ook direct naar de buitendienst. In een intern onderzoek is aan het licht gekomen dat het halen van een groot overzicht uit MyCorsa niet mogelijk of heel lastig is (bron: Interviews). Ook uit de interviews blijkt dat het ingewikkeld is om een overzicht van alle klachten te krijgen door de output die MyCorsa geeft (bron: interviews). Inmiddels wordt er aan gewerkt om die stromen beter in kaart te brengen. Desalniettemin vinden de meeste ambtenaren het systeem niet erg prettig werken. Een overzicht van alle meldingen per onderdeel van de openbare ruimte is mogelijk, maar het is geen zuiver overzicht. Een melding over speeltoestellen kan bijvoorbeeld ook over hondenpoep of lang gras bij speeltoestellen gaan.

Het MyCorsa systeem is alleen te raadplegen door ambtenaren, niet door raadsleden of burgers.

In het ontvangen organogram is zichtbaar dat er sprake is van een KCC (Klant Contact Centrum), volgens de verplichting van de rijksoverheid (Dienstverleningsconcept 2010: 3). Medewerkers van de gemeentewinkel en aan de balie zijn te beschouwen als de toegangspoort tot de gemeente dienstverlening. Alle meldingen en klachten worden door deze medewerkers in MyCorsa ingevoerd. Het Dienstverleningsconcept 2010 wordt in 2017 geactualiseerd.

Uit eerdere onderzoeken naar dienstverlening van de gemeente blijkt wel dat burgers over het algemeen tevreden zijn over de behandeling van klachten, maar deze informatie is enigszins gedateerd. Meldingen over 2016 en 2017 tot en met 18

september laten zien dat de meest genoemde onderdelen zijn verhardingen en groenvoorziening (zie paragraaf 4.3).

Meldingen met betrekking tot openbare verlichting worden direct verstuurd naar de externe onderhoudsfirma (Nobralux). Deze organisatie stuurt de onderhoudsmonteur aan, houdt data bij, en maakt berekeningen bij verandering en vervangingsplannen. Klachten over bijvoorbeeld defecte masten komen binnen bij het gemeentelijke klachtencentrum of worden direct doorgestuurd naar de organisatie Nobralux die als uitvoerende partij verantwoordelijk is voor het onderhoud. De buitendienst is alleen betrokken wanneer ongelukken plaatsvinden. Eens in de twee maanden overlegt de gemeente met Nobralux en de onderhoudsaannemer om alles door te nemen. Nobralux adviseert tevens over onderhoud en planning. Het onderhoudsprogramma van Nobralux (Light web) houdt bij hoeveel klachten er zijn binnengekomen en hoe snel deze zijn opgelost.

2.7 Samenwerking gemeenten

Is er sprake van samenwerking met andere gemeenten, zoals gezamenlijke inkoop van materialen, of gezamenlijke aanbesteding? Wat zijn de overwegingen om dit al dan niet te doen?

Norm: Bekend is op welke onderdelen van het beleid wordt samengewerkt met andere gemeenten, wat de voordelen hiervan zijn en onder welke voorwaarden dit gebeurt.

In de Programmabegroting 2017 wordt gesteld dat het programma 'Leefbaarheid, Wonen en Duurzaamheid', waar de hoofdonderdelen van openbare ruimte onder vallen, bijdraagt aan drie gemeenschappelijke regelingen met andere gemeenten (Programmabegroting 2017: 7). Dit zijn:

- *Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant (RWB)*. Deze regio-brede regeling draait om een gezamenlijke 'strategische agenda' die 'rust op een drietal pijlers, te weten Economie, Ecologie en Leefbaarheid'. Daarnaast 'ondersteunt de RWB gemeenten bij het uitvoeren van gemeentegrenzen overstijgende projecten' (Programmabegroting 2017 Bijlage: 29). Wat deze regeling en de 'strategische agenda' concreet betekenen in relatie tot het beleid bij openbare ruimte wordt niet gespecificeerd.
- *Gemeenschappelijke regeling van de Omgevingsdienst Midden en West-Brabant (OMWB)*. 'De OMWB is opgericht om een verdere verbetering tot stand te brengen in de dienstverlening bij de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken en in de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving' (Programmabegroting 2017 Bijlage: 31). Wederom worden hierbij geen concrete voorbeelden gegeven. Wel wordt er gesteld dat in OMWB verband ook gaat worden gekeken naar de kosten en effecten van de nieuwe Omgevingswet.
- *Gemeenschappelijke regeling Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen*. Deze regeling is specifieke gericht om in samenwerking met andere gemeenten nazorg te leveren voor regionale stortplaatsen. Dit betekent onder andere dat alle deelnemende gemeenten een financiële bijdrage leveren waarmee vervolgens deze nazorg wordt geleverd (Programmabegroting 2017 Bijlage: 32).

- *Samen Werken aan Water in Midden- en West-Brabant (SWWB)*. Dit samenwerkingsverband tussen 3 waterschappen en 27 gemeenten is voortgekomen uit het Bestuursakkoord Water. Het werkterrein is verdeeld in vier geografische gebieden, waarbij Geertruidenberg in de eenheid West-Brabant valt. De ambitie is om door gezamenlijk op te trekken van elkaar te leren en jaarlijks een kostenbesparing te kunnen bereiken.

Naast deze gemeenschappelijke regelingen is er bij tenminste één onderdeel van de openbare ruimte sprake van samenwerking bij aanbesteding. Wat betreft het onderhoud van bomen is er sprake van een gezamenlijke aanbesteding samen met de gemeente Drimmelen (Gewaarmerkt raambestek onderhoud bomen 2014-2015: 3). De aannemer is op grond van de laagste prijs en het voldoen aan alle inschrijfvereisten gekozen. Bij het onderhoud van het overige openbaar groen, waar tevens sprake is van aanbesteding, is er geen sprake van samenwerking. Wel heeft iedere gemeente het eigen deel in opdracht gegeven voor twee jaar met een optie voor nog twee jaar. In het kader veiligheid bestaat een samenwerking met de gemeente Drimmelen via de "Nota Kernbeleid Veiligheid gemeenten Geertruidenberg en gemeente Drimmelen (2013-2016)". Met de gemeenten Drimmelen en Oosterhout werd in 2015 uitvoering gegeven aan een doorontwikkeling van de samenwerking op de terreinen ruimtelijke ontwikkeling, openbare ruimte en strategische personeelsplanning (programmabegroting 2015: 95).

Los van de formele samenwerkingsverbanden is er op het terrein van openbare ruimte sprake van kennisuitwisseling tussen omliggende gemeenten.

Recentelijk is er in de raad sprake geweest van een discussie omtrent mogelijke ICT-samenwerking met andere gemeenten of partijen op het gebied van dienstverlening. Hier is na extern onderzoek vanaf gezien. De redenen voor dit onderzoek of de motivatie voor de uiteindelijke keuze voor zelfstandigheid worden hierbij echter niet gespecificeerd (Verslag Discussieraad o.a. Begroting 2017: 10).

3. Financiële resultaten

Dit hoofdstuk gaat in op de budgetten en kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte, gebaseerd op de documentstudie en de interviews.

3.1 Systematiek voor budget

Hanteert de gemeente een bepaalde systematiek om tot een budget voor onderhoud en beheer te komen?

Norm: De gemeente hanteert een bepaalde systematiek om tot een beheerbudget te komen.

De jaarlijkse begroting is **in zijn algemeen** gebaseerd op de meerjarenramingen van de voorafgaande begroting en de goedgekeurde jaarrekening van het jaar daarvoor. Daarnaast bevat de begroting ook 'een vertaling van de structurele en incidentele wensen en de afspraken vanuit de coalitie-overeenkomst' van de huidige periode. Tenslotte wordt er rekening gehouden 'met reeds genomen besluiten en (wijzigingen in) de wettelijke taken, autonome ontwikkelingen en de doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie' (Programmabegroting 2016: 5). De Raad krijgt naast de begroting ook de productramingen te zien. Dat overzicht maakt onderdeel uit van de P&C producten.

Daarnaast zijn vanzelfsprekend de algemene regels voor een sluitende begroting en de relevante analyses van risico's en weerstandsvermogen leidend (zie bijv. Programmabegroting 2017 Bijlagen: 12).

Wat betreft **het onderhoud van onderdelen van de openbare ruimte** is een algemene systematiek omschreven. Op basis van onder andere de door de raad bepaalde onderhoudsniveaus en de landelijk geformuleerde normen/richtlijnen worden beheerplannen samengesteld. Op basis van de beheerplannen en de huidige staat van onderhoud worden de werkzaamheden voor het jaar gepland en de benodigde financiële middelen bepaald (Programmabegroting 2017 Bijlagen: 21). Daarbij kan in het algemeen ook nog worden gesteld dat plannen worden vertaald naar (onderhouds-)bestekken, maar hierbij is geen sprake van een budgettering.

De bestaande beheerplannen bevatten een meerjarig overzicht voor de benodigde budgetten. Omdat er niet voor alle onderdelen een eigen (geactualiseerd) beheerplan bestaat, betekent dit dat momenteel alleen wat betreft wegbeheer, openbare verlichting, baggeren en infrastructurele werken compleet inzichtelijk is welke budgetten nodig zijn geacht voor de komende jaren en welke kostenposten hier bij zijn meegenomen. Van deze onderwerpen is alleen bij de beheerplannen voor wegbeheer de methodiek uiteengezet: 'Om inzicht te krijgen in de benodigde budgetten voor wegbeheer, zijn de onderhoudskosten op basis van normkosten berekend. De bepaling hiervan en het daarbij behorende onderhoudsbudget zijn gebaseerd op het werkelijk aanwezige areaal verhardingen en onderhoudscycli met eenheidsprijzen. Die onderhoudscycli, afgestemd op de diverse verhardingssoorten

(asfalt, elementen en beton), gebruiksfuncties (woonstraat, voetpaden, fietspaden en dergelijke) en ondergrondtypen (zand (en löss), klei, veen en klei-veen), zijn zodanig opgesteld dat een wegverharding eeuwigdurend in stand gehouden kan worden' (Beheerplan Wegen 2015-2019: 20).

Bij de overige twee beheerplannen komen wel de uitvoeringsprogramma's en daaruit volgende kosten uitgebreid aan bod. Bij de openbare verlichting wordt bij budgetbepaling gebruik gemaakt van de prijzen in de markt.

Bij onderdelen als speelvoorzieningen met een relatief klein areaal (54 locaties) is het vaststellen van budgetten aan de hand van eerdere begrotingen voor de hand liggend. Bij een groot onderdeel als openbaar groen is de schijnbare afwezigheid van enig inzicht in hoe de budgetten tot stand komen echter een stuk problematischer.

3.2 Normkosten

Wordt er gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel en, zo ja, hoe worden deze vastgesteld?

Norm: Er wordt gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel. De wijze van vaststelling van deze normkosten is beschreven.

De verwachte kosten per onderdeel zijn gebaseerd op eerdere uitgaven en landelijk toegepaste eenheidsprijzen. Zoals in paragraaf 3.1 aan bod is gekomen is alleen wat betreft onderhoud en beheer van wegen met zekerheid gesteld dat er gebruikt wordt gemaakt van normkosten. Over de bepaling van de normkosten wordt daarbij gesteld: 'De bepaling hiervan en het daarbij behorende onderhoudsbudget zijn gebaseerd op het werkelijk aanwezige areaal verhardingen en onderhoudscycli met eenheidsprijzen. Die onderhoudscycli, afgestemd op de diverse verhardings-soorten (asfalt, elementen en beton), gebruiksfuncties (woonstraat, voetpaden, fietspaden en dergelijke) en ondergrondtypen (zand (en löss), klei, veen en klei-veen), zijn zodanig opgesteld dat een wegverharding eeuwigdurend in stand gehouden kan worden' (Beheerplan Wegen 2015-2019: 20).

Het wegenbeheerplan geeft een bedrag dat nodig is voor landelijk verantwoord wegbeheer op B/C-niveau (tabel 7-1 uit het beheerplan wegen 2015-2019), waarbij er geen bedrag is genoemd om te beheren op C/D-niveau. Wel wordt het beschikbaar gestelde budget voor C/D-niveau (€758.905) genoemd.

Reactie gemeente

Navraag bij de gemeente hoe men tot dit bedrag (€758.905) is gekomen leert dat de leverancier van het beheermodel (Sweco) geen kengetallen beschikbaar had voor het beheren op een niveau dat lager ligt dan het landelijk gemiddelde van B/C-niveau. Of in ieder geval onvoldoende om een goed beeld hiervan te geven. De contactpersoon vermoedt dat dit nog steeds het geval is.

Het beschikbare bedrag van €758.905 is enkele jaren geleden vastgesteld op basis van de destijds aanwezige areaal van de verharding. Het beleid is nu dat er wordt verwacht dat van dit bedrag al het reguliere onderhoud met standaard maatregelen (vanuit de CROW-methodiek) uitgevoerd kan worden. Het is een gemiddelde, waardoor het bedrag het ene jaar wat meer of minder kan zijn dan het andere jaar.

Daarnaast is een kanttekening dat in de wegenbouw de bedragen erg snel grote verschillen geven. De opbouw voor het budget van wegonderhoud is een minimaal bedrag, op basis van standaard onderhoudsmaatregelen. Maar als er andere maatregelen wenselijk zijn dan heeft dit direct grote invloed op de kosten. Dit kan zowel positief als negatief zijn, maar is meestal negatief. Deze grote verschillen zijn er zowel met het aanpassen van standaard CROW-maatregelen als met het toepassen van innovatieve maatregelen die (nog) niet in de CROW-methodiek zijn opgenomen. Deze afwijkingen zijn wel goed te verklaren richting bestuur.

Conclusie: Het bedrag is een minimum maar dient voldoende te zijn om met standaard onderhoudsmaatregelen de verhardingen in de gemeente **Geertruidenberg op C-niveau** te beheren. Een nieuwe indicatie op basis van areaalvergroting dient nog te worden toegepast, aldus de gemeente.

In geen van de andere documenten wordt melding gemaakt van het gebruik van normkosten. Wel wordt bij het opstellen van de (onderhouds-)bestekken over het algemeen verwezen naar CROW niveaus en gebruik gemaakt van de daaraan gerelateerde RAW-systematiek. Normkosten worden onder andere bepaald aan de hand van areaal en onderhoudswensen.

- Voor openbare verlichting wordt beheer op basis van de technische levensduur gehanteerd.
- Voor infrastructurele kunstwerken wordt beheerd op niveau 3 ('redelijk'), wat overeenkomt met beheren op een niveau dat voorkomt dat een onderdeel zijn functie verliest (waarbij maatregelen die betrekking hebben op de toonbaarheid vervallen (programmabegroting 2016, p.147-148).

Navraag bij de gemeente leert dat in de planfase gebruik wordt gemaakt van normkosten, maar voor de werkelijke situatie wat men noemt 'echte kosten' worden gebruikt. Om een zo reëel mogelijk budget te calculeren wordt eerder in de P&C cyclus nu een raming (of meerdere) op basis van een bestek opgenomen. Dit elk jaar actualiseren vergt volgens de gemeente veel tijd maar zorgt voor minder afwijkingen vooraf. Er wordt daarbij ook gekeken naar andere gemeenten. Om een zuiverder beeld van kosten in de begroting te krijgen worden kengetallen ook vergeleken met opgevraagde offertes van marktpartijen. Op deze manier ontstaat een zuiverder beeld en kunnen mogelijk niet-gebruikte financiële middelen tevens ergens anders aan worden besteed, en ontstaat een duidelijk beeld van wat men precies gaat doen om bijvoorbeeld het kwaliteitsniveau van C naar B te krijgen (bron: interviews).

3.3 Budgetten

Welke budgetten zijn toegewezen aan het beleid (en de onderdelen ervan)?

Norm: Per onderdeel van het beleid is het jaarbudget bekend. De ontwikkeling van het budget over de jaren is bekend.

Deze vraag is samengevoegd met paragraaf 3.5.

3.4 Werkzaamheden combineren

Worden werkzaamheden samengevoegd om kosten te besparen?

Norm: Er is een analyse beschikbaar, indien relevant, over de reden(en) waarom werkzaamheden samen worden uitgevoerd, ingegeven door de wens kosten te besparen of overlast te verminderen voor bewoners.

Bij het opstellen van plannings voor beheer- en onderhoudstaken worden werkzaamheden op elkaar afgestemd: 'Voor de uitvoering van beleids- en beheertaken geldt dat deze zoveel mogelijk integraal tot stand komen. Dit houdt o.a. in dat de uitvoeringsplanning en plannings van de onderscheiden taakvelden onderling worden afgestemd zodat zoveel mogelijk werkzaamheden gebundeld en in combinatie met elkaar uitgevoerd kunnen worden. Op deze wijze wordt bij de aanpak van een wegvak zo nodig ook de riolering, de openbare verlichting, het groen en de verkeersmaatregelen meegenomen. Voor sommige taken zoals de realisatie van het bomenstructuurplan is om financiële redenen een integrale aanpak een voorwaarde' (Programmabegroting 2016: 148-149). Zodoende worden meerdere werkzaamheden in een gebied/straat opeenvolgend uitgevoerd, normaliter in een vaste volgorde: 'Groenrenovaties en werken aan de openbare verlichting volgen meestal de straatwerkzaamheden. Deze volgen op hun beurt veelal de rioolwerkzaamheden' (Programmabegroting 2017 Bijlagen: 21).

Uit een van de voorbeelden van een integrale planning is goed te zien hoe hierdoor ook de kosten van verschillende soorten werkzaamheden aan één gebied beter zichtbaar worden (Integrale Planning 20081029). Deze verschillende onderdelen vallen organisatorisch allemaal binnen het cluster Buitenruimte (Organogram met namen 2016). Binnen dit cluster is sprake van een hoge mate van onderling contact en samenwerking om de geplande werkzaamheden op elkaar af te stemmen. Deze integrale aanpak is onder meer de reden dat meerdere onderdelen zijn samengevoegd tot één onderdeel binnen de begroting sinds 2014-2015 (zie paragraaf 3.1). Deze integrale aanpak zal mogelijk kosten besparen ten opzichte van een losse planning per onderdeel, hoewel hier geen analyse of kostenvergelijking bij te vinden is. In een reactie geeft de gemeente aan dat het niet voor de hand ligt om een kostenberekening te maken voor iets dat je niet doet (per discipline werken in tegenstelling tot integraal werken).

Het integraal aanpakken van werk is de norm, maar de exacte toedeling aan het budget vanuit de verschillende disciplines leidt achteraf tot discussies en is een punt van aandacht (bron: interviews).

3.5 Werkelijke kosten en kwaliteit

Wat zijn de werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte (per onderdeel)? Welk kwaliteitsniveau wordt hiervoor gerealiseerd?

Norm: De werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte zijn bekend en gesplitst per onderdeel. Het is duidelijk en transparant hoe deze gemaakte kosten zich relateren aan de geboden kwaliteit.

Openbare ruimte

In 2013/2014 is de opbouw van de programmabegroting grotendeels aangepast. Significante veranderingen in het budget kunnen dus zowel het resultaat zijn van beleidsveranderingen als een herindeling van onderdelen, wat een betrouwbaar meerjarig beeld lastig maakt. Hierdoor is een meerjarige vergelijking van budgetten/kosten pas vanaf 2014/2015 te maken. Sinds 2014 telt de programmabegroting dan ook steeds minder programma's om duidelijkheid en stuurbaarheid van de raad te verbeteren (bron: interviews).

Sinds 2014 (bij het opstellen van Programmabegroting 2015) is de begrotingsindeling grotendeels consistent. Hierbij zijn wel meerdere onderdelen samengevoegd, waardoor de specifieke kostenopbouw van onderdelen niet meer in de begroting is te vinden. De voornaamste relevante onderdelen in de begroting zijn:

- Beheer wegen en infrastructurele kunstwerken (hier valt openbare verlichting ook onder)
- Beheer groenvoorzieningen, inclusief bomen
- Beheer binnenhavens, watergangen en vestinggrachten
- Milieubeheer en reiniging

Het navolgende kostenoverzicht is gebaseerd op informatie van de gemeente ontvangen juli 2017. Voor de volgende onderdelen kent de gemeente Geertruidenberg een onderhoudsplanning. Kosten die voortvloeien uit deze plannen komen rechtstreeks ten laste van een voorziening. In de exploitatie is rekening gehouden met een jaarlijkse storting (voeding van de voorzieningen). De omvang van de jaarlijkse storting is gebaseerd op de onderliggende onderhoudsplannen.

- Onderhoud wegen (vanaf 2015)
- Baggeren
- Infrastructurele kunstwerken
- Openbare verlichting (vanaf 2016)

Investerings met maatschappelijk nut die niet onder regulier onderhoud vallen worden apart gefinancierd. Te denken valt daarbij aan de herinrichting van het centrumgebied van Raamsdonksveer. Tot op heden werd ter dekking van deze investeringen financiële ruimte gezocht in de reserves (de totale omvang van het investeringsbedrag werd rechtstreeks ten laste van de reserve gebracht). Als gevolg van een wijziging van de BBV zullen investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte in het vervolg worden geactiveerd.

Verhardingen

Met ingang van de begroting 2015 maken de budgetten voor beheer van infrastructurele werken, openbare verlichting en onderhoud van bermen (uitsluitend het schrappen van bermen) deel uit van het budget voor verhardingen. In de tabellen

zijn deze budgetten apart vermeld. Straatreiniging maakt deel uit van het verhardingenbudget.

De onderhoudskosten voor de begrotingen 2015 t/m 2019 zijn niet gecorrigeerd met areaaluitbreidingen en de prijsindexering volgens CBS (prijs indexcijfers grond-, water- en wegenbouw) (raadsvoorstel Beheerplan wegen 2015-2019).

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Verschil	Gerealiseerd kwaliteitsniveau *	Gewenst *
2014	3.764.164	2.782.591	-981.573	C/D	C
2015	2.401.958	2.418.768	16.810	C/D	C
2016	2.706.759	2.514.083	-192.676	C/D	C
2017	1.804.722			C	C

* Geldt alleen voor wegen en bermen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken hebben andere kwaliteitsniveaus.

Infrastructurele kunstwerken

Om meer inzicht te verkrijgen in het aandeel van infrastructurele kunstwerken in bovenstaande, is het document 'Actualisatie verloop voorziening infrastructurale kunstwerken ten behoeve van jaarstukken 2014' opgevraagd. Dit document vormde de basis van de jaarrekening van 2012 en het beheerplan KIOS van april 2013. Zie hieronder:

Jaar	2013	2014	2015	2016	2017
Stand per 1 jan	458.433	475.747	274.373	302.473	332.173
Storting	150.000	110.000	110.000	110.000	110.000
onttrekking	-132.686	-311.374	-81.900	-80.300	-25.700
Saldo einde dienstjaar	475.747	274.373	302.473	332.173	416.473

De onderhoudskosten zijn apart begroot:

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Verschil
2014	166.268	174.598	8.300
2015	139.754	255.932	116.178
2016	135.636	138.994	3.358
2017	138.397		

Openbare verlichting

Uit de bespreking van onderhoudsplannen omtrent openbare verlichting in de programmabegroting 2016 valt op te maken dat verlichting momenteel is ondergebracht in het onderdeel 'Beheer wegen en infrastructurale kunstwerken' (Programmabegroting 2016: 38). Voor openbare verlichting geldt standaard afschrijvingstermijnen voor armaturen. Echter vindt er in het kader van besparingen van middelen periodieke inspectie plaats te kijken of vervanging daadwerkelijk nodig is (bron: interviews).

Openbare Verlichting is sinds 2014 niet meer apart opgenomen in de begroting, maar zoals aangegeven een onderdeel van het budget voor verhardingen. De onderhoudskosten zijn als volgt.

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Vershil
2014	396.199	382.622	-13.577
2015	383.801	332.398	-51.403
2016	391.936	398.734	6.798
2017	360.662		

Openbaar groen, beheer van bomen en ecologisch maaibeeld

De kosten van het openbaar groenonderhoud, net als de beheer van bomen en het ecologisch maaibeeld zijn als één onderdeel opgenomen in de begroting.

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Vershil	Gerealiseerd kwaliteitsniveau *	Gewenst
2014	1.943.456	1.922.862	-20.594	n.b.	A: centrum B: woongebied C: buitengebied
2015	1.969.001	1.925.372	-43.629	n.b.	A: centrum B: woongebied C: buitengebied
2016	1.861.290	1.847.976	-13.314	n.b.	A: centrum B: woongebied C: buitengebied
2017	1.647.278			n.b.	A: centrum B: woongebied C: buitengebied

* Evaluatie staat gepland voor 2017

Het adopteren van 12 rotondes in Geertruidenberg vindt plaats via een extern bedrijf (de Rotondespecialist). Dit levert voor de gemeente extra inkomsten op van ongeveer €12.000 over 2016, dit gaat naar de algemene middelen. De opbrengsten laten echter een dalende trend zien. Er is geen besparing op het groenonderhoud, het onderhoud van de rotondes vindt plaats door de gemeente (bron: interviews).

Sloten (watergangen)

Beheer van sloten valt in de begroting van 2013 en 2014 onder het beheer van "Watergangen en vestinggrachten". Bermen zijn opgenomen bij Beheer wegen. In de jaarrekeningen van 2013, 2014 en 2015 en de begrotingen van 2015, 2016 en 2017 valt het onderhoud van sloten onder "Beheer binnenhavens, watergangen en vestinggrachten". De gemeente heeft onderstaande cijfers verstrekt.

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Vershil
2014	1.048.563	713.511	-335.052
2015	600.187	140.929	-459.258
2016	694.579	502.610	-191.969
2017	380.751		

Straatreiniging

Straatreiniging is apart opgenomen in de begroting. De kosten worden gedeeltelijk doorbelast naar het product reiniging. Kwaliteitsniveau 'Laag' staat gelijk aan CROW kwaliteitsniveau 'C'.

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Verschil	Gerealiseerd kwaliteitsniveau *	Gewenst *
2014	132.858	108.338	-24.520	Laag	Laag
2015	132.858	121.214	-11.644	Laag	Laag
2016	227.858	119.726	-108.132	n.b.	Laag
2017	203.701			n.b.	Laag

Speelvoorzieningen

De gemeente heeft onderstaande cijfers voor het beheer en onderhoud van de speelterreinen en -voorzieningen aangeleverd.

Jaar	Begroting (lasten)	Jaarrekening	Verschil
2014	102.133	105.728	3.595
2015	112.182	98.779	-13.403
2016	102.691	95.592	-7.099
2017	93.502		

Behaalde kwaliteitsniveaus

In paragraaf 2.4 is te zien hoe de verscheidene onderdelen op uiteenlopende manieren en momenten worden geëvalueerd. Om die reden zijn dan ook niet alle daadwerkelijk behaalde kwaliteitsniveaus even duidelijk of accuraat weer te geven.

Voor verhardingen is conform de laatste evaluatie uit 2013 een niveau van C/D gehaald. Vanaf het Wegenbeheerplan uit 2014 geldt de norm C. Uit de latere meldingen van achterstallig onderhoud aan verhardingen, in ieder geval tot in 2016, is wel te concluderen dat de gewenste doelstellingen tot voor kort niet werden gehaald (zie paragraaf 3.7). In de Programmabegroting 2016 is achterstallig onderhoud genoemd (Programmabegroting 2016: 147); in de begroting 2017 is hiervan geen melding gemaakt. Er is aangegeven dat de verhardingen op niveau C worden beheerd (Programmabegroting 2016: 147).

De normen voor openbaar groen zijn in 2013 gehaald (A voor Centrum, B voor woongebieden, C voor buitengebied). Maandelijks wordt een schouw uitgevoerd, echter door ziekte en afwezigheid is dit in 2016 niet frequent gebeurd. Momenteel is er geen sprake van achterstallig onderhoud voor openbaar groen.

Voor openbare verlichting zijn geen CROW normen geformuleerd, maar kengetallen als energieverbruik, lampstroomrendement, lichtstroomproductie, geïnstalleerd vermogen en aantal lampen.

Hierbij is duidelijk dat energieverbruik en geïnstalleerd vermogen over de jaren heen schommelt, maar er sprake is van een duidelijke stijging in het lampstroomrendement, lichtstroomproductie en het aantal lampen (Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020: 18). Hoewel hierbij geen eenduidig kwaliteitsniveau is aan te

geven blijken de algemene ontwikkelingen dus positief en worden doelstellingen behaald. Een nadrukkelijke uitzondering hierbij is het achterstallig onderhoud, maar dit is wel in de directe beheerplannen opgenomen (p.39). Momenteel is het achterstallig onderhoud weggewerkt omdat de betreffende masten en armaturen zijn vervangen. Het ging daarbij om circa € 20.000.

Wat betreft bermen en sloten bestaan er geen aparte evaluaties die een indicatie zouden kunnen geven van de behaalde kwaliteit van het onderhoud en beheer. Wat betreft bermen kan ervan uit worden gegaan dat de kwaliteit mede wordt beoordeeld in de evaluatie van verhardingen of het openbaar groen.

Straatreiniging. Het opruimen van zwerfafval is meegenomen in het groenonderhoud. Het bestrijden van onkruid op verhardingen valt niet binnen het groenonderhoud en kent een eigen bestek, dat aannemer Krinkels in 2016-2019 voor de gemeente Geertruidenberg uitvoert.

Voor wat betreft het (ecologisch) maaibeleid is geen aparte evaluatie voorhanden. Het is meegenomen in het groenonderhoud.

Op het gebied van speelvoorzieningen wordt in de nota 'BUITENSpelen in Gemeente Geertruidenberg 2016-2018' aangegeven dat alle speelvoorzieningen voldoen aan het 'Warenwetbesluit Attractie en Speeltoestellen' en aan een reeks eigen voorwaarden op het gebied van situering, veiligheid en speelmogelijkheden (p.5-7).

Tenslotte wordt op het gebied van Infrastructurele Kunstwerken in 2013 gesteld dat: 'Geconcludeerd kan worden dat de geïnspecteerde objecten zich over het algemeen in een redelijke staat van onderhoud bevinden. Een 11-tal houten vissteigers en 1 betonnen duiker zijn in slechte staat en dienen in 2014 vervangen te worden. Voor 2 objecten wordt een aanvullende technische inspectie geadviseerd om de constructieve staat/restlevensduur nauwkeuriger te bepalen' (Raadsvoorstel Beheerplan Infrastructurele Kunstwerken 2014-2018:1).

Risico van duurdere aanbestedingen door aantrekkende economie

Door herstel van de economie worden aanbestedingen duurder wat door het vele uitbesteden van activiteiten grote invloed kan hebben op het resultaat van de gemeente. In jaren met crisis waren de budgetten wellicht te ruim. Reëel begroten is belangrijk nu de economie aantrekt en de kosten van uitbesteden naar verwachting stijgen (bron: interviews). Begroting zonder indexering behalve als er een speciale situatie geldt, dus reëel gaat men er elk jaar een beetje op achteruit (bron: interviews).

3.6 Kosten marktpartijen

Hoe verhoudt de kostenopbouw zich tot de kostenopbouw door marktpartijen?

Norm: Kosten van uitvoering intern ten opzichte van extern is onderzocht.

De belangrijkste partij op het gebied van openbare ruimte voor de gemeente Geertruidenberg is WAVA!/GO, die een aanzienlijk deel van het onderhoud van

openbaar groen uitvoert. Wat betreft deze uitbesteding is geen inzicht gegeven in de kosten los van de kosten van onderhoud en beheer van openbaar groen in zijn algemeen. Wat bijvoorbeeld de kosten van het onderhoudswerk bij eigen uitvoering zijn ten opzichte van het onderhoudswerk gedaan via WAVA!/GO is daarom niet inzichtelijk.

Ook blijkt uit de bekeken documenten dat er geen sprake is van eigen initiatieven vanuit de gemeente om te kijken hoe kosten van eigen uitvoering zich verhouden tot uitvoering door andere partijen.

Navraag bij de gemeente leert dat uitbesteding naar verwachting niet heel veel duurder of goedkoper is, aldus de gemeente.

3.7 Achterstallig onderhoud

Is er sprake van achterstallig onderhoud?

Norm: De mate van achterstallig onderhoud is bij de gemeente bekend en, indien relevant, zijn er maatregelen genomen om deze te beperken.

Op het gebied van verharding is in het Beheerplan Wegen 2015-2019 vastgesteld dat er sprake is van toenemend achterstallig onderhoud aan de wegen. Door het naar beneden afstellen van de gewenste CROW niveaus van B naar C/D in 2010 in het 'Coalitieprogramma 2010-2014' en daarbij het verminderen van het onderhoudsbudget, is het achterstallig onderhoud gestegen van € 319.400 in 2009 naar € 549.100 in 2013' (Beheerplan Wegen 2015-2019: 9). Hier wordt aan toegevoegd dat deze ontwikkeling betekent dat het naar beneden afstellen van het onderhoudsniveau naar C/D helemaal niet is toegestaan aldus de opsteller van het Beheerplan, Sweco. In 2014 is norm C vastgesteld voor verhardingen (Besluitenlijst 27-11-2014). Navraag bij de gemeente leert dat vorig jaar (2016) ongeveer 3 ton beschikbaar is gesteld om (minimaal) achterstallig onderhoud weg te werken. Tevens bestaat op dit moment op twee locaties 'gewenst' achterstallig onderhoud, namelijk nabij de aansluiting op de A59. Op korte termijn zijn werkzaamheden aan de aansluiting van dit infrastructuur, waardoor groot onderhoud kapitaalvernietiging zou betekenen. Dit is een besluit van de raad (bron: interviews).

Na een nieuwe inspectie in 2015 is het achterstallig onderhoud aan wegen vastgesteld op 'ongeveer € 264.000'. Op basis van geplande maatregelen en verwachte ontwikkelingen wordt daarbij geschat dat dit in 2016 is opgelopen tot €300.000 (Programmabegroting 2016: 36-37). Op basis van de inspectie is tevens in de programmabegroting van 2016 een gedetailleerd onderhoudsplan gepresenteerd om achterstallig onderhoud weg te werken (Programmabegroting 2016: 241-246). Waarom de totaal bedragen in de twee documenten zodanig van elkaar afwijken is niet duidelijk uit de documentatie, maar het lijkt onder andere te komen doordat de nieuwe inspectie een nauwkeuriger beeld oplevert dan eerdere schattingen. In de programmabegroting van 2017 wordt geen enkele melding meer gemaakt van achterstallig onderhoud in de openbare ruimte. Achterstallig onderhoud op het gebied van wegen is in 2016 weggewerkt.

Op het gebied van openbare verlichting stelt het Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 dat in de geplande uitgaven en werkzaamheden in de periode 2016-2020 het wegwerken van achterstallig onderhoud reeds is meegenomen. Hoeveel dat bedraagt wordt niet nader gespecificeerd.

Op de andere terreinen is geen sprake (geweest) van achterstallig onderhoud.

3.8 Kosten klachtafhandeling

Wat kost de klachtafhandeling?

Norm: De kosten van de klachtafhandeling zijn bekend.

Er is geen informatie bekend van de kosten van de klachtafhandeling. Navraag bij de gemeente stelt dat deze kosten lastig te meten zijn en niet apart worden bijgehouden.

4. Effecten van het gekozen beleid

Dit hoofdstuk gaat in op de effecten van het beleid voor openbare ruimte of de bewoners.

4.1 Effect op bewoners

Wat is het effect van het gekozen beleid voor de inwoners van de gemeente?

Norm: In het beleidsvoorstel is meegenomen wat de inwoner van het beleid gaat merken.

Wat betreft verhardingen is in het Beheerplan Wegen 2015-2019 een overzicht gegeven van het aantal meldingen en schadeclaims van 2007-2013. Hierbij is duidelijk te zien dat het aantal meldingen in deze periode geleidelijk is gestegen (van 168 in 2008 tot 224 in 2013). Wat betreft het aantal ingediende schadeclaims is de ontwikkeling minder eenduidig (Beheerplan Wegen 2015-2019). Wat betreft de ontwikkelingen na 2013 is geen overzicht beschikbaar. Samen met de meldingen van achterstallig onderhoud in afgelopen jaren in andere documenten (zie paragraaf 3.7) valt hier uit te concluderen dat het gemeentebeleid op het gebied van verhardingen tot een toenemend aantal problemen heeft geleid bij bewoners, in ieder geval tot aan 2013.

Wat betreft groenonderhoud is er in oudere documenten duidelijk sprake van dat kwaliteitsstandaarden niet overal werden gehaald, maar is de algehele kwaliteit ruim voldoende (Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013: 11, 17). Hoe zich dit daarna heeft ontwikkeld is niet duidelijk, des te meer omdat er geen geactualiseerd beheerplan voor openbaar groen bestaat en er geen recentere evaluatiemoment geweest dan 2013.

In het beheerplan voor openbare verlichting is eveneens een overzicht gegeven van de jaarlijkse aantallen meldingen van storingen. Hier is echter de data van maar drie jaren (2012, 2013, 2014) meegenomen, wat weinig inzicht geeft in significante ontwikkelingen (Beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020: 34). Opvallend is wel dat het storingspercentage in het meest recente jaar circa 10% is (en daarvoor nog meer) en daarmee hoger ligt dan het gemiddelde bij de Noord-Brabantse gemeenten (7%). Als verklaring hierbij stelt de gemeente dat er sprake is van relatief oudere installaties en het gebruik van meer storingsgevoelige lampen. Hierbij valt te concluderen dat de inwoners van Geertruidenberg voor enkele jaren iets meer storingen van verlichting hebben ervaren dan gemiddeld, maar over meerdere jaren is ook hier weinig concreets te zeggen wat betreft de gevolgen van het beleid voor inwoners.

Het is duidelijk met de Pilot groenonderhoud en de plannen bij de overgang naar de Omgevingswet dat de bedoeling is dat inwoners in de toekomst meer inspraak krijgen in beleid en onderhoudskeuzes (zie deelvragen 7 & 8). Ook is hierbij sprake van het toetsen van een overgang van beleidsresultaten aan de hand van CROW

niveaus naar beleidsresultaten evalueren met inspraak van bewoners, vooral op het gebied van het onderhoud van openbaar groen (Programmabegroting 2017 Bijlagen: 21).

4.2 Bewonersinbreng

Op welke wijze zijn de inwoners bij het vormgeven van het beleid en de monitoring van de uitvoering (bijvoorbeeld via de schouw) betrokken?

Norm: Er is vastgelegd welke inbreng de inwoners van de gemeente hebben, op welke wijze deze inbreng wordt verzorgd en hoe dit meespeelt in besluiten over beleid en uitvoering.

De gemeente staat open voor nieuwe initiatieven op het gebied van het organiseren van onderhoud en beheer van de openbare ruimte, bijvoorbeeld bottom-up (door inwoners of maatschappelijke organisaties).

Naast de verwerking van meldingen en klachten (zie paragraaf 2.6) is het betrekken van inwoners bij beleid en/of monitoring tot op heden alleen incidentele basis bij specifieke (grote) projecten gebeurd (zie bijv.: Rapport evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef-Benraatshoef: 9-15). Opvallend is wel dat het klachten/meldingen systeem van Geertruidenberg, vooral via de 'verbeterdebuurt' website, ook nadrukkelijk de optie bevat om eigen ideeën met betrekking tot openbare ruimte voor te leggen. Hoe deze worden teruggekoppeld naar beleid of uitvoering is niet vastgelegd in de huidige documentatie. Bomenbeheer en maaibeheer vallen hier buiten inspraak/participatie van bewoners omdat dit deskundigheid vereist. Momenteel zijn deze taken in de gemeente uitbesteed.

In recente documenten wordt gesteld dat wordt gekeken naar mogelijkheden om groenonderhoud directer te laten aansluiten op wensen en beleving van bewoners, waarmee beleid niet langer puur gericht is op gewenste CROW niveaus (Programma-begroting 2017 Bijlagen: 21). Het meest concrete voorbeeld hiervan is te vinden in de 'Pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef', waar grote nadruk is gelegd op zowel de inbreng van bewoners bij de keuzes omtrent onderhoud en aanpassingen, als ook de mogelijkheid voor inwoners om zelf mee te werken aan onderhoud en beheer (Raadsvoorstel Pilot Groenonderhoud). Hoewel reacties op de pilot in de raad gemengd waren, is duidelijk dat de wens voor grotere betrokkenheid van inwoners bij onderhoud en beheer breed wordt gedragen (Verslag Discussieraad o.a. Tussenrapportage 2016: 13-16). De inzet van wijkteams is een methode om de bewoners meer te betrekken bij het onderhoud van hun buurt of straat, niet alleen voor groenonderhoud. In de interviews wordt tevens de intrinsieke motivatie die de medewerkers zelf krijgen door de meer vraaggerichte manier van werken benadrukt. De plannen voor wijkteams worden in 2017 verder ontwikkeld (bron: interviews).

Een vergelijkbare doelstelling omtrent de rol van bewoners is terug te vinden in de 'Projectopdracht Implementatie Omgevingswet', waarbij verhoogde burgerparticipatie en verbeterde communicatie speerpunten zijn bij het aanpassen van het beleid ten behoeve van de nieuwe Omgevingswet. Zo is een van de concrete doelstellingen om de gegevens over de openbare ruimte digitaal toegankelijk te maken voor burgers, zodat participatie en burgerinitiatieven worden

vergemakkelijkt. Dit zal vermoedelijk tevens een grotere rol voor bewoners in de monitoring van onderhoud en beheer kunnen betekenen.

In recente jaren blijkt uit de documentatie dat er geen sprake is van een vaste rol voor bewoners bij de monitoring van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Wel wordt gesteld dat bij meldingen men ook terugkoppeling geeft aan bewoners die de melding gemaakt hebben (bron: interviews).

Specifiek voor speelvoorzieningen geldt dat aanpassingen en onderhoud op basis van meldingen en bijeenkomsten waar kinderen toestellen kunnen kiezen voor 'hun' speeltuin. Tevens mogen kinderen uit de buurt bij een einde afschrijvingstermijn en vervanging kiezen welk toestel er als vervanging komt. Mensen kunnen ideeën opperen voor nieuwe speeltuinen of aanpassing van speeltuinen. Vooral proberen met kinderen rekening te houden.

4.3 Tevredenheid bewoners

Hoe tevreden zijn de bewoners?

Norm: De mening van de inwoners over de kwaliteit van (een onderdeel van) het beheer is bekend bij de gemeente en scoort via een eigen evaluatiemethodiek minimaal een voldoende.

De mening van de inwoners over aanpak/organisatie van onderhoud en beheer openbare ruimte is bekend bij de gemeente en is geïntegreerd in het organisatiebeleid.

Er is in Geertruidenberg geen sprake van periodieke onderzoeken naar de tevredenheid of beleving van bewoners in relatie tot openbare ruimte. In de evaluatie van de recente Pilot groenonderhoud is een specifieke enquête gehouden, ingevuld door 55 inwoners (Rapport evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef-Benraatschoef: 9-15), maar deze levert verder geen informatie op over de tevredenheid van burgers met betrekking tot het onderhoud en beheer van de openbare ruimte in het algemeen.

Op het gebied van dienstverlening bestaat er wel een langlopend periodiek onderzoek naar tevredenheid onder burgers. In 2011 en 2013 is hiervoor uitgebreid onderzoek uitgevoerd (Klanttevredenheidsonderzoek 2011 & 2013) en ook voor eind 2016 is een dergelijk onderzoek gepland, maar hiervan zijn de resultaten (nog) niet beschikbaar in de huidige documentatie (Programmabegroting 2016: 98). Hierbij was er in 2011 nog wel sprake van aparte onderzoeksresultaten over de informatievoorziening bij werkzaamheden in de openbare ruimte (Klanttevredenheidsonderzoek 2011 bijlagenrapport: 14), maar deze keren in 2013 niet meer terug. Verder geven deze onderzoeken geen specifieke resultaten weer per beleidsgebied, maar wordt er wel gekeken naar tevredenheid op het gebied van klachtbehandeling en contact in het algemeen. Hoewel hierbij een daling is te zien in 2013 ten opzichte van 2011, scoort de gemeente Geertruidenberg nog steeds een duidelijke voldoende (tussen de 6,8-7,5) op het gebied van klachtenbehandeling (Klanttevredenheidsonderzoek 2013: 20). Hierbij is het wel opvallend dat 'slechts'

38% van de mensen een terugkoppeling ontvangt over de afhandeling van hun melding/klacht (Klanttevredenheidsonderzoek 2013: 27-28).

Vanwege de datering van de onderzoeken geven deze weinig relevante informatie over de huidige situatie, onder andere omdat het online klachtenformulier, de BuitenBeter-app en de 'verbeterdebuurt' website pas later als mogelijkheden voor het indienen van klachten zijn ingevoerd (zie paragraaf 2.6).

De klachten en meldingen over de openbare ruimte over 2016 en 2017 tot en met 18 september 2017 laten zien dat bestrating het meest genoemd is. Over 2017 is een grote toename te zien van dit soort meldingen. Ook 'overig buitendienst' is een frequent terugkomend onderdeel, waarvan het aandeel over 2017 weer afneemt. De meldingen over groenvoorziening zijn ten opzichte van 2016 sterk toegenomen.

Soort melding	Aantal 2016	Aantal 2017 (t/m 18-09-2017)
bestrating	236	315
bomen en gras	193	85
containers	120	155
groenvoorziening	158	215
hangjongeren	9	17
hondenoverlast	76	28
lichtmasten	78	67
ongedierte	24	20
overig buitendienst	267	173
overig buitenruimte	25	69
riolering	49	40
vandalisme	14	17
verkeer	100	88
wateroverlast	102	5
zwerfafval	91	145
meldingen BOA	54	64
gladheid	3	0
Totaal	1599	1053

5. Aanvullende vragen Geertruidenberg

Tijdens de startbijeenkomst en de toelichting bij de raad zijn een aantal aandachtspunten en vragen voor het onderzoek naar voren gekomen. Deze worden hieronder kort toegelicht. Waar deze nog geen plaats hebben gekregen in het onderzoek, worden deze hieronder nog kort toegelicht.

5.1 Omgevingswet

Vrij vertaald was de vraag: *Hoe ver is de gemeente Geertruidenberg met zijn voorbereidingen op de Omgevingswet en wat zijn de uitdagingen voor de nabije toekomst?*

In de Omgevingswet worden 26 wetten, 120 algemene maatregelen van bestuur (Amvb) en een paar honderd ministeriële regelingen op het gebied van de fysieke leefomgeving gebundeld tot één wet. De wet zorgt voor een vergaande decentralisatie van alle regels voor de fysieke leefomgeving.

Alle beleidstukken, verordeningen en bestemmingsplanregels komen straks samen in een nieuw stuk, het omgevingsplan.

Ten tijde van het onderzoek waren nog geen beleidsinhoudelijke stukken die voorsorteren op de omgevingswet in relatie tot de openbare ruimte beschikbaar. Wel wordt via het Programmaopdrachtdocument 'Projectopdracht Invoering Omgevingswet' de effecten van de Omgevingswet op de ambtelijke organisatie van de gemeente Geertruidenberg uiteengezet. De gemeente onderscheidt hierin drie fasen:

1. bewustwording
2. planvorming en besluitvoering
3. realisatie en verankering.

Onderwerpen die aan bod komen zijn:

- Algemeen (met o.a. probleem en doelstelling, gewenste programmaproducten/resultaat)
- Scope en fasering
- Beheeraspecten
- Projectorganisatie
- Risicoparagraaf

In "Scope en fasering" wordt nader ingegaan op de beoogde beslismomenten:

Wat	Wie	Wanneer
Startnotitie	Ambtelijk regieteam en directie	Januari 2017
Impactanalyse	College en raad	Mei/juni2017
Vastleggen van ambities	College en raad	Mei/juni 2017
Vaststellen PVA	Directie en College	Juni/juli
Vaststellen Communicatieplan	Directie en college	Juni/juli 2017

Bron: Gemeente Geertruidenberg, (2017): Projectopdracht Invoering Omgevingswet

Er is tevens voor het jaar 2017 een capaciteitsplanning geraamd voor de clusters. Voor de implementatie van de omgevingswet zijn de volgende incidentele budgetten door de raad beschikbaar gesteld:

Voor het jaar 2016:

- Begroting 2016 € 10.000
- Resultaatbestemming jaarstukken 2015 : € 28.000
- Totaal 2016 € 38.000

Voor het jaar 2017:

- Begroting 2016: € 10.000
- Begroting 2017: € 150.000
- Totaal € 160.000

In het jaar 2016 was er budget over. Deze budgetten zijn aangemeld voor overheveling naar 2017. Hiervoor wordt een actie uitgezet bij de jaarstukken 2016. Daarnaast zal er voor de Omgevingswet een aparte post aangemaakt worden waar alle budgetten bij elkaar staan (zie ook Projectopdracht Invoering Omgevingswet). Ook is hier nog een risicoparagraaf opgenomen.

Conclusie: Middels het document "Projectopdracht Invoering Omgevingswet" heeft de gemeente scherp gemaakt wat de impact is op de ambtelijke organisatie en het bestaande beleid. Voor de komende tijd betekent dit dat alle bij de fysieke leefomgeving betrokken disciplines moeten worden geconsulteerd en worden betrokken. De gemeente Geertruidenberg heeft met dit document een goede weg ingeslagen en verschillende zaken al geconcretiseerd via bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van capaciteit. Echter dienen in de komende maanden stappen te worden gemaakt om alle bij de fysieke leefomgeving betrokken disciplines te consulteren en waar nodig op te leiden. Het valt (nog) niet te zeggen in hoeverre de voorgenomen beslismomenten haalbaar zijn.

5.2 Duurzaamheid

Vrij vertaald was de vraag: *Wat verstaat de gemeente Geertruidenberg onder "duurzaamheid in de openbare ruimte" en wat is hierbij de relatie met doelmatigheid?*

De vraag rijst wat verstaan wordt onder "Duurzaam". Heeft dit een relatie met doelmatigheid? Het antwoord hierop is tweeledig. Enerzijds wordt in dit onderzoek onder duurzaamheid de financiële houdbaarheid op langere termijn verstaan. Te denken is aan het effect van bezuinigingen die mogelijk op termijn leiden tot achterstallig onderhoud en daarmee tot noodzakelijk extra investeringen/uitgaven. Anderzijds kent duurzaamheid ook een milieu-invalshoek. Het werken zonder chemische bestrijdingsmiddelen is een voorbeeld. Voor de Raad van Geertruidenberg is ook het ecologisch maaibeeld met onder andere de inzet schapen en het bomenonderhoud belangrijk. Beide aspecten zijn meegenomen in het onderzoek.

Conclusie: Los van het inzetten van schaapskuddes is de gemeente Geertruidenberg nog niet zo ver met het begrip duurzaamheid. In januari 2017 is de duurzaamheidsvisie vastgesteld als kader voor het inpassen van duurzaamheid binnen de gemeente. Het doel van de gemeente Geertruidenberg is om in 2020 alle initiatieven duurzaam te laten uitvoeren. Initiatieven moeten een bijdrage leveren aan 'People', 'Planet' en 'Profit'; deze drie elementen moeten in balans zijn. Door burgers en bedrijven in een vroeg stadium te betrekken bij de totstandkoming van deze duurzaamheidsvisie is een aanzet gegeven om meer draagvlak te creëren, waarmee reeds stappen zijn ondernomen om de beoogde doelstellingen in 2020 te behalen. Om duurzaamheid binnen alle initiatieven te waarborgen zal een toetsing op duurzaamheid plaatsvinden: de duurzaamheidstoets. De duurzaamheidstoets vindt plaats aan de hand van het 3 P-model waarbij een initiatief een netto positief resultaat moet hebben alvorens dit kan worden gerealiseerd.

Binnen de gemeente zijn op het gebied van onderhoud en beheer van de openbare ruimte diverse acties genomen om duurzaam te werken.

- Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is – verplicht van rijkswege – afgeschaft.
- Als de openbare verlichting defect is, wordt standaard vervangen met SMART-LED verlichting,
- Ook wordt er sinds 2012 versneld vervangen met LED verlichting die ook gedimd kan worden en probeert men te werken met licht op aanvraag.
- Maaien met maablok buiten de kernen;
- Schapen op de Veste;
- Hergebruik van speeltoestellen;
- Risicogestuurd beheer riolering, wegen en openbare verlichting;
- E-laadpalen voor bewoners die niet kunnen laden op eigen terrein;
- Herinrichting Koningspark;
- Minder verharding bij ontwikkeling nieuwbouwplannen (Burg. Moonshof, Wim Boonsstraat);
- In het algemeen hergebruik van materialen (indien mogelijk) en materialen met een lange levensduur inzetten in de openbare ruimte.

5.3 Opvolging leerpunten pilot "Rijvoortshoef, Benraatshoef"

Uit de bestudeerde documentatie blijkt dat de gemeente de komende jaren veel inzet om het onderhoud en beheer van de openbare ruimte te organiseren op basis van wat men noemt 'wijkgericht SAMENwerken'. Met *wijkgericht SAMENwerken* heeft de gemeente de ambitie geformuleerd om de leefbaarheid in de wijken op peil te houden of zelfs te verbeteren en de betrokkenheid van bewoners bij de leef-omgeving te vergroten.

De pilot groenonderhoud "Rijvoortshoef, Benraatshoef" past in dit voornemen om meer aan burgerparticipatie te doen. De pilot heeft in 2015/2016 plaatsgevonden in de wijk Hoopolder en de Hoeven (Raadsvoorstel Evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef, 2016). In het "Raadsvoorstel evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef Benraatshoef" uit augustus 2016 zijn enkele leerpunten geformuleerd. Het is interessant om te bezien wat er met deze leerpunten is gedaan. Om het leervermogen verder te vergroten is de gemeente gevraagd om waar mogelijk met voorbeelden uit de kern Raamsdonk te komen. De kern Raamsdonk is redelijk complementair aan de wijk Hoopolder en de Hoeven: zo is Hoopolder en de

Hoeven met 5.865 inwoners de grootste wijk van de kern Raamsdonksveer en tevens van de gemeente Geertruidenberg. Raamsdonk is de kleinste van de in totaal drie kernen van de gemeente Geertruidenberg. Niet alleen het aantal inwoners, maar ook de bevolkingsopbouw verschilt tussen de twee. Zo is een groter deel (16%) van Raamsdonk 65+, terwijl dit in Hooipolder en de Hoeven 4% lager ligt. De gemiddelde woningwaarde van de kern Raamsdonk is met € 248.000 flink hoger dan in Hooipolder en de Hoeven (€ 205.000) (CBS, Kerncijfers wijken en buurten 2016).

Hieronder wordt de pilot groenonderhoud "Rijvoortshoef, Benraatshoef" kort beschreven met extra toelichting van de gemeente. Vervolgens wordt ingezoomd op de leerpunten.

Pilot groenonderhoud

Het voortraject

In de coalitie-overeenkomst 2014-2018 "uitnodiging voor de toekomst" is het speerpunt bij het onderwerp Leefbaarheid en Wonen: "Vergroten van samenhang in de wijken en betrokkenheid van inwoners bij de directe leefomgeving". Ook in de programmabegroting van 2015 is het voornemen beschreven om te starten met een pilot groenonderhoud in één wijk. Om vraaggericht te werk te gaan en gehoor te geven aan de wensen en ideeën van inwoners heeft er in 2015/2016 een pilot groenonderhoud plaatsgevonden (Raadsvoorstel Evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef, 2016). Er zijn toen drie mogelijke locaties geïnventariseerd:

1. Van Beuckelaerstraat tot Pieter van IJpelaarstraat
2. Kleine Donk tot Roemer Visscherstraat
3. Rijvoortshoef, Benraatshoef

Om te komen tot een selectie is gekeken naar verschillende aspecten (bron: raadsvoorstel pilot groenonderhoud, 9 december 2014):

1. de technische kwaliteit van het groen;
2. de ervaringen vanuit de gemeente en meer specifiek de cluster Buitenruimte
3. meldingen op het gebied van groen;
4. betrokkenheid van de bewoners zoals aanwezigheid van actieve wijkraden, buurtverenigingen en speeltuincomités.

De keuze van de wijk is samen met de raad gemaakt. Hiervoor is in het vierde kwartaal van 2014 een themasessie gehouden. In december 2014 heeft de raad besloten de locatie "Rijvoortshoef, Benraatshoef" aan te wijzen als locatie voor een pilot. Om de pilot groenonderhoud uit te voeren is in 2015 een bedrag geraamd van € 10.000. De pilot bestond uit een drietal bewonersavonden waarin bewoners eerst hun ervaringen, wensen en mogelijkheden kenbaar gemaakt, waarna vervolgens is gekeken naar de (on)mogelijkheden vanuit de gemeente en vanuit de bewoners. Dit heeft geleid tot diverse uitvoeringsplannen.

Uitvoering en evaluatie

Met de uitvoering van de pilot zijn er diverse bomen gekapt en zijn er verschillende groenvakken omgevormd. Op drie locaties hebben bewoners aangegeven zelf aan de slag te gaan. De uitvoering van de pilot groenonderhoud incl. wijzigingen aan verharding heeft ca. € 39.000 (€ 26.000 groen en € 13.000 verharding) gekost (Raadsvoorstel Evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef, 2016).

Hier is deels rekening mee gehouden door het reserveren van gelden vanuit het reguliere groenonderhoudsbudget (renovatie groenvakken).

Middels een enquête is bewoners gevraagd hun beleving en mening over de pilot te ventileren. Het enquêteformulier is toegestuurd aan alle bewoners binnen het pilot gebied. Van de 341 verstuurdde enquêtes zijn er 55 (=16%) ingevuld en teruggestuurd.

	Cijfer/Beoordeling volgens respondent
<i>Communicatie</i>	7
<i>Uitvoering</i>	Ruime 6
<i>Tevreden over groen?</i>	22 bewoners `niet tevreden` 24 bewoners `wel tevreden`

Bron: evaluatie Rijvoortshoef, Benraatshoef 2015-2016

In een telefonische reactie op deze cijfers geeft de gemeente aan dat de vragenlijsten tevens zijn verstuurd naar mensen die niet actief geparticipeerd hadden in bijvoorbeeld bewonersavonden. De resultaten geven daarmee mogelijk een vertekend beeld. Van de actieve deelnemers aan de pilot heeft de gemeente het gevoel dat ze hebben bijgedragen aan een duurzame oplossing waar deze groep bewoners tevreden mee is.

Andere voorname uitkomsten van de evaluatie betreffen:

- Het ruimen van veel bomen was geen onderdeel van de pilot, tot ontevredenheid van een groep bewoners.
 - Navraag bij een contactpersoon van de gemeente stelt dat vanwege het algemeen belang niet zomaar bomen kunnen worden geruimd, tenzij er zwaarwegende argumenten bestaan zoals nauwelijks enige vorm van kans op zon en veel bomen op een kleine ruimte.
- Verder worden er zaken aangehaald die geen onderdeel uitmaken van de pilot maar wel grote invloed hebben op de beleving van de leefomgeving, zoals onkruid op verharding, parkeerproblemen en overige verhardingsproblemen.
 - Navraag bij een contactpersoon van de gemeente laat weten dat vanwege bovenstaande redenen toekomstige pilots zoveel mogelijk integraal tot stand dienen te komen. Dat wil zeggen dat verschillende beleidsterreinen moeten zijn aangehaakt omdat in een dergelijk participatieproces bewoners ook andere onderwerpen naar voren brengen. Zo was in de pilot Rijvoortshoef, Benraatshoef tevens een klein deel van een straat aangepakt door de bewoners zelf en waarbij de gemeente het materiaal verzorgde.

De gemeente spreekt in de evaluatie van een succesvolle pilot, ondanks de sterk uiteenlopende reacties. Als toevoeging op de conclusie zoals beschreven in de evaluatie geeft de gemeente hier in een telefonische reactie nog op aan dat deze conclusie mede is ingegeven door het feit dat veel van deze pilot is geleerd over burgerparticipatie, als ook dat er belangrijke knelpunten in de lokale groenvoorziening zijn opgelost.

Leerpunten pilot Rijvoortshoef, Benraatshoef

Hieronder wordt nader ingezoomd op de opvolging van deze leerpunten, met waar mogelijk een relatie met de kern Raamsdonk.

1) Communicatie

Goede communicatie met inwoners is essentieel. Om alle inwoners tijdens het proces op de hoogte te stellen van de uitvoeringsplannen is het, naast het organiseren van bewonersavonden, een optie om de plannen schriftelijk toe te sturen met een reactie mogelijkheid.

Op dit moment wordt bij elk traject/project wat de gemeente doorloopt bekeken in welke mate er ingezet wordt op burgerparticipatie. Dit is per project verschillend en kan variëren van informeren tot meebeslissen.

Vaak wordt er een bewonersavond georganiseerd, maar ook worden sommige plannen bijvoorbeeld op de website getoond.

Op het moment dat inwoners niet in de gelegenheid zijn om op de informatieavond te komen, wordt ze normaliter de optie geboden om de vragen en of wensen schriftelijk toe te sturen. Op het moment dat daarbij behoefte is aan het schriftelijk toesturen van eventuele plannen (en ze zijn openbaar), dan wordt dit verzonden.

Ook het facet draagvlak binnen een buurt of straat verdient bijzondere aandacht. Dit blijft per project een aandachtspunt bij de gemeente. Hoe groot moet het draagvlak precies zijn? Gaat dit om een straat of om een groter geheel uit de wijk? Dit is afhankelijk van het project, zo laat de gemeente weten. Gekeken naar bijvoorbeeld het initiatief in Raamsdonk (waarbij het plein aan de Schansstraat is gerenoveerd) is er gekozen om draagvlak te zoeken bij alle omwonenden aan het plein.

2) Integrale aanpak

Wanneer de inwoners gevraagd wordt naar de leefomgeving, komen er meer aspecten naar voren dan alleen groen, denk hierbij aan vraagstukken rondom verharding en verkeer. Een integrale aanpak, breder gedragen dan in dit geval groen, is dan ook essentieel.

De gemeente laat weten dat er werk is gemaakt van deze integrale aanpak. Op het moment dat de input voor verschillende (vak)clusters binnen komt worden deze met de desbetreffende collega's gedeeld. Dit gebeurt door middel van een overleg of per e-mail. Uiteindelijk komt er dan per vak cluster een terugkoppeling op de input van bewoners. Momenteel werkt men op het cluster buitenruimte met vakgroepen. Binnen de vakgroepen is inzichtelijk met welke projecten men bezig is. Onder de verschillende vakgroepen wordt de informatie gedeeld. Zo wordt een integrale aanpak op projecten gewaarborgd.

Ook vindt er tussen het cluster beleid en cluster buitenruimte overleg plaats om projecten op elkaar af te stemmen, aldus de gemeente.

Een integrale aanpak is ook belangrijk op het gebied van financiën, zoals integraliteit in de vorming van budgetten. Ook hier is actie op ondernomen.

Vanuit de cluster advies worden de 'Planning en Control producten' en de aanlevering daarvan uitgezet. Zo wordt er bijvoorbeeld een week van de begroting ingepland. Op één dag in die week zitten alle collega's van het zelfde programma bij elkaar om samen de concepten te vullen. Verder worden bestuurlijke voorstellen vanuit het cluster buitenruimte ter advisering voorgelegd aan de financieel adviseur.

3) Spanningsveld wensenpakket bewoners versus gemeentelijk beleid

Op het moment dat bewoners hun wensen en ideeën kenbaar maken, komt het voor dat er sprake is van een spanningsveld, namelijk het wensenpakket versus het gemeentelijk beleid. Aandacht voor dit spanningsveld is belangrijk. Wat kan de

gemeente Geertruidenberg wel en hoe ver kan de gemeente hierin gaan? Niet 'NEEdenken, maar MEEdenken' heeft dan wel consequenties.

Een projectgroep 'Overheidsparticipatie' is hiermee aan de slag gegaan. Er zijn reminders bij alle collega's uitgedeeld en de clustermanagers brengen deze gedachten over in de cluster overleggen. Per vraag of project wordt er bekeken hoe als gemeente mee kan worden gedacht zonder direct "nee" zeggen.

Een relevante vraag in dit kader is of de gemeente Geertruidenberg scherp heeft wat deze consequenties zijn, en op welke manier zij probeert deze consequenties - wanneer deze financiële risico's betreffen - te mitigeren.

Op het moment dat initiatieven voor leefbaarheid vanuit bewoners financiële consequenties kent, wordt het op dit moment ingebracht bij het wijkbudget. Dit is een budget wat beschikbaar is gesteld voor bewonersinitiatieven. Voor twee momenten in het jaar kunnen inwoners, verenigingen, bewonersgroepen en/of organisaties een aanvraag indienen. De aanvragen worden samen met cluster manager buitenruimte, wethouder van Oort en wethouder van den Kieboom besproken. Uiteindelijk wordt er besloten aan welk initiatief het gevraagde bedrag wordt uitgegeven.

Als het andere vakgebieden betreft dan worden de risico's, voor- en nadelen op een rijtje gezet. Er wordt er samen met clustermanager en Poho bekeken hoe hiermee om te gaan. Financiële effecten en risico's worden in het bestuurlijk proces (adviesering) nader uitgewerkt.

4) Burgerparticipatie

Vanuit het wijkgericht SAMENwerken, wordt er steeds vaker een beroep gedaan op de betrokkenheid van de bewoner bij zijn of haar leefomgeving. De betrokkenheid en actieve houding van de burger is en blijft een groeiproces, zo valt te lezen in het raadsvoorstel. Echter in welke mate besteedt wijkgericht SAMENwerken aandacht aan het vergroten van de betrokkenheid en actieve houding van de burger?

Dat is een dagelijks aandachtspunt binnen het wijkgericht SAMENwerken, zo laat de gemeente weten. Bewoners worden enerzijds gemotiveerd om initiatieven op te pakken, maar anderzijds wordt ook geprobeerd om hier voorkant op inspelen. Bijvoorbeeld tijdens het wijkloopspreekuur inwoners attenderen op de mogelijkheden of wanneer er een idee ontstaat bewoners bij elkaar brengen.

De gemeente Geertruidenberg heeft recent in Raamsdonk twee speelterreinen gerealiseerd te weten op de Burgermeester Moonshof (4 speeltoestellen, 2017) en Gravenhof (2 speeltoestellen, 2016). Gekeken naar bijvoorbeeld de Burgemeester Moonshof hebben de omwonenden een grote rol gespeeld in het realiseren van het speelterrein. Zo zijn er diverse bewonersbijeenkomsten georganiseerd en hebben bewoners samen met een speelleverancier de toestellen uitgekozen. De gemeente is in die zin faciliterend geweest om het contact te leggen tussen bewoners en speelleveranciers, maar ook het uitnodigen van de omwonenden was hierbij een taak van gemeente. Momenteel wordt er bekeken hoe omwonenden een rol kunnen vervullen in het onderhoud rondom de speeltuin.

Conclusie

Uit bovenstaande analyse blijkt dat de gemeente veel van de leerpunten zoals geformuleerd in het 'Raadsvoorstel Evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef, Benraatshoef' heeft overgenomen. Er zijn acties opgezet die het mogelijk maken om meer en beter te communiceren met bewoners en op een integrale manier te werken, óók op het gebied van financiën. Wijkgericht SAMENwerken biedt tevens de handvatten om de participatie van burgers te vergroten, bijvoorbeeld door middel van een wijkinloopspreekuur. Er zijn diverse (succesvolle) voorbeelden genoemd uit een wijk die complementair is aan de wijk Hooipolder en de Hoeven, namelijk Raamsdonk. Dit pleit voor de aanpak van de gemeente Geertruidenberg.

Het scheppen van duidelijke financiële kaders is belangrijk, zo laat de evaluatie van de pilot zien. De pilot heeft het geraamde budget ver overschreden, met name omdat enkele bewoners de neiging hadden de gemeente op sommige punten te 'overvragen' en de gemeente hier tot op een zekere hoogte in meeding. De beleving van de woonomgeving wordt dan ook bepaald door veel verschillende aspecten: uit zowel de bewonersavonden als de enquête blijkt dat de wensen van bewoners vaak niet terug te brengen zijn tot alleen de groeninrichting. De gemeente dient hier rekening mee te houden door duidelijke procesafspraken te maken met bewoners en waar nodig andere domeinen, zoals verhardingen, aan te sluiten. Door te werken met wijkbudgetten en een interne controle (waar de clustermanager buitenruimte, wethouder van Oort en wethouder van den Kieboom betrokken zijn) worden financiële risico's zo veel mogelijk beperkt.

Bijlagen

Bijlage 1 Normenkader

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Bijlage 3 Lijst van geïnterviewde personen

Bijlage 4 Uitleg CROW niveaus

Bijlage 1 – Normenkader

Onderzoeksvraag	Norm
Beheersingsvragen en normen	
Wat valt er onder de openbare ruimte in deze gemeente?	Alle onderdelen zijn per gemeente benoemd en omschreven.
Hoe is het beleid (per onderdeel verlichting, straatreiniging etc.) tot stand gekomen?	Per onderdeel van het beleid is aan te geven hoe het beleid tot stand gekomen is. Er is een overzicht van: de analyse van de situatie; de beleidsopties die zijn afgewogen; beleidsvoorstel; bespreking commissie; bespreking gemeenteraad; vaststelling beleid; budget.
Heeft de gemeente SMART criteria en doelstellingen geformuleerd voor het beleid?	Criteria en doelstellingen zijn (per onderdeel van het) beleid SMART geformuleerd: specifiek; meetbaar; acceptabel; realistisch; tijdgebonden.
Is er sprake van monitoring en evaluatie van het beleid en bestaat er inzicht in het behalen van de doelen? Wat is de beheercyclus? Wordt er over meerdere jaren vooruit (en terug) gekeken?	Voor (elk onderdeel van) het beleid is vastgelegd hoe de monitoring van de uitkomsten is geregeld. Er is aandacht voor: wanneer monitoring; wie doet wat; welk moment; resultaten. Voor (elk onderdeel van het) beleid is vastgelegd hoe de evaluatie van de resultaten is geregeld. Er is aandacht voor: voorstel op basis van resultaten monitoring; bespreking commissie; bespreking gemeenteraad; wijziging beleid ja/nee; budgetwijziging ja/nee. Er is een visie op de ontwikkeling van de resultaten over meerdere jaren.
Welke taakverdeling is afgesproken, wie doet wat? Uitbesteden of zelf uitvoeren? Op basis van welke overwegingen?	Voor (elk onderdeel van) het beleid ligt vast wie verantwoordelijk is voor: voorbereiding; uitvoering;

Onderzoeksvraag	Norm
	<p>monitoring; evaluatie. Er is een afweging gemaakt tussen uitbesteden en zelf uitvoeren.</p>
Wat is het effect van het gekozen beleid voor de inwoners van de gemeente?	In het beleidsvoorstel is meegenomen wat de inwoner van het beleid gaat merken.
Op welke wijze zijn de inwoners bij het vormgeven van het beleid en de monitoring van de uitvoering (bijvoorbeeld via de schouw) betrokken?	<p>Er is vastgelegd welke inbreng de inwoners van de gemeente hebben, op welke wijze deze inbreng wordt verzorgd en hoe dit meespeelt in besluiten over beleid en uitvoering.</p> <p>De gemeente staat open voor nieuwe initiatieven op het gebied van het organiseren van onderhoud en beheer van de openbare ruimte, bijvoorbeeld bottom-up (door inwoners of maatschappelijke organisaties)</p>
Hoe tevreden zijn de inwoners?	<p>De mening van de inwoners over de kwaliteit van (een onderdeel van) het beheer is bekend bij de gemeente en scoort via een eigen evaluatiemethodiek minimaal een voldoende.</p> <p>De mening van de inwoners over aanpak/organisatie van onderhoud en beheer openbare ruimte is bekend bij de gemeente en is geïntegreerd in het organisatiebeleid.</p>
Hoe is de klachtenafhandeling geregeld?	De klachtenafhandeling is voor (elk onderdeel van) het beleid omschreven. Aan de orde komen: wijze van klachten melden; termijnen van afhandeling; terugkoppeling.
Is er sprake van samenwerking met andere gemeenten, zoals gezamenlijke inkoop van materialen, of gezamenlijke aanbesteding? Wat zijn de overwegingen om dit al dan niet te doen?	Bekend is op welke onderdelen van het beleid wordt samengewerkt met andere gemeenten, wat de voordelen hiervan zijn en onder welke voorwaarden dit gebeurt.
Financiële vragen en normen	
Hanteert de gemeente een bepaalde systematiek om tot budget voor onderhoud en beheer van de openbare ruimte te komen?	De gemeente hanteert een bepaalde systematiek om tot een beheerbudget te komen.
Wordt er gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel en, zo ja, hoe worden deze vastgesteld?	Er wordt gebruik gemaakt van normkosten per onderdeel. De wijze van vaststelling van deze normkosten is beschreven.

Onderzoeksvraag	Norm
Welke budgetten zijn toegewezen aan het beleid (en de onderdelen ervan)?	Per onderdeel van het beleid is het jaarbudget bekend. De ontwikkeling van het budget over de jaren is bekend.
Worden werkzaamheden samengevoegd om kosten te besparen?	Er is een analyse beschikbaar, indien relevant, over de reden(en) waarom werkzaamheden samen worden uitgevoerd, ingegeven door de wens kosten te besparen of overlast te verminderen voor bewoners.
Wat zijn de werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte (per onderdeel)? Welk kwaliteitsniveau wordt hiervoor gerealiseerd?	De werkelijke kosten van het onderhoud en beheer van de openbare ruimte zijn bekend en gesplitst per onderdeel. Het is duidelijk en transparant hoe deze gemaakte kosten zich relateren aan de geboden kwaliteit.
Hoe verhoudt de kostenopbouw zich tot de kostenopbouw door marktpartijen?	Kosten van uitvoering intern ten opzichte van extern is onderzocht.
Is er sprake van achterstallig onderhoud?	De mate van achterstallig onderhoud is bij de gemeente bekend en, indien relevant, zijn er maatregelen genomen om deze te beperken.
Wat kost de klachtafhandeling?	De kosten van de klachtafhandeling zijn bekend.

Bijlage 2 – Bestudeerde documenten gemeente Geertruidenberg

- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Programmabegroting 2015
- Gemeente Geertruidenberg, 2015 - Programmabegroting 2016
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Programmabegroting 2017
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Programmabegroting 2017 Bijlagen
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Beheerplan wegen 2015-2019
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - rapport evaluatie pilot groenonderhoud Rijvoortshoef-Benraatshoef
- Gemeente Geertruidenberg, 2015 - Beheersplan openbare verlichting 2016-2020
- LIMUS environment B.V. - Baggerplan 2013-2021.
- ELINGS, 2009 - Bomenbeleidsplan
- ELINGS, 2008 - Bomenstructuurplan
- Gemeente Geertruidenberg, 2010 - Nota ruimte om te spelen 2010-2014
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Nota Wegenbeheerplan 2015-2019
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Kunstwerkenbeheerplan 2014-2018
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Verloop voorziening Infrastructurele kunstwerken
- Gemeente Geertruidenberg/ Nobralux, 2013 - Overzicht Storingen en Aantallen 2013-2016
- Gemeente Geertruidenberg, 2015 - BUITENspelen in gemeente Geertruidenberg 2016-2018
- Gemeente Geertruidenberg, 2010 - Bestek onderhoud groen !GO 2011 t/m 2013
- Gemeente Geertruidenberg/ Peter Sebregts Groenmanagement, 2014 - BTM 14-05 Maaibestek 2015-2016
- Gemeente Geertruidenberg/ Peter Sebregts Groenmanagement, 2012 - GEE4311001 maaibestek 2012-2013 + verlenging 2014
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Gewaarmerkt raambestek onderhoud bomen 2014-2015+ verlenging
- Gemeente Geertruidenberg, 2010 - bestek onderhoud groen eigendienst 2011 t/m 2013
- Gemeente Geertruidenberg, 2015 - notitie wijkgericht SAMENwerken
- Gemeente Geertruidenberg, 2017 - Projectopdracht invoering omgevingswet
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Verslag Discussieraad o.a. Tussenrapportage 2016
- Gemeente Geertruidenberg, 2015 - Evaluatie pilot; 9-15
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Raadsvergadering o.a. tussenrapportage 2016
- Gemeente Geertruidenberg, 2017 - Website gemeente Geertruidenberg
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - 09 Raadsvoorstel Stationsweg grondwaterproblematiek
- Gemeente Geertruidenberg, 2012 - Evaluatie bomenstructuurplan-bomenbeleidsplan_def
- Nobralux, 2016 - GE-15-15 Visuele inspectie armaturen
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - 09 raadsvoorstel vervangingsplannen openbare verlichting
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Verslag Discussieraad o.a. Begroting 2014
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Motie Oppervlaktewaterproblematiek
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Evaluatie Groenonderhoud 2012-2013
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Raadsvoorstel Beheerplan Infrastructurele Kunstwerken 2014-2018
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Onderhoud Groen Kern Raamsdonksveer 2014-2015+ verlenging !GO
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Onderhoud Groen Kern Geertruidenberg 2014-2015+ verlenging eigen dienst

- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Verslag discussieraad o.a. begroting 2014
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Verslag discussieraad o.a. begroting 2017
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Verslag Raad dd. 28 03 2013
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - Verslag besluitvormende Raad o.a. begroting 2014
- Gemeente Geertruidenberg, 2013 - 10 Adoptie Rotondes, Besluitenlijst
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Schilderbestek Geertruidenberg
- Gemeente Geertruidenberg, 2014 - Raadsvoorstel Pilot Groenonderhoud
- Gemeente Geertruidenberg, 2011 - KTO 2011 gemeente Geertruidenberg definitief versie 05012012
- Gemeente Geertruidenberg, 2011 - KTO 2011 gemeente Geertruidenberg bijlagen-rapport definitieve versie 05012012
- Gemeente Geertruidenberg, 2016 - Organogram met namen 2016

Bijlage 3 – Geïnterviewde personen

Ruud van der Zalm - Verhardingen

Henk Kools - openbare verlichting

Jos van Hamont - Openbaar groen / Ecologisch maaibeleid/ beheer van bomen
Bermen en sloten

Veerle Broekaart - Speelvoorzieningen en straatreiniging

Chris Laurijsse - infrastructurele kunstwerken

Ludolf Heeres - Concerncontroller

Henny de Jongh - Clustermanager Buitenruimte

René Roovers - Financieel consulent Buitenruimte

Kevin van Oort - Wethouder openbare ruimte, ruimtelijke ordening, duurzaamheid,
jeugdbeleid en jeugdzorg

Bijlage 4: Uitleg CROW niveaus

In de kwaliteitscatalogus van het kennisplatform CROW zijn verschillende, uniforme CROW kwaliteitsniveaus voor het onderhoud en beheer van de openbare ruimte opgenomen. Door middel van foto's zijn de resultaatsverplichting 'meetbaar' geworden. Ze zijn tevens op elkaar afgestemd: niveau A van het ene onderwerp (bv grof zwerfvuil) is qua beeld vergelijkbaar met niveau A van een ander onderwerp (bv veegvuil). Dit worden ook wel de meetlatten genoemd.

Afbeeldingen zijn nodig:

- Om het ambitieniveau te beschrijven
- Voor de communicatie met gebruikers (burgers)
- Om politiek helpen keuzes te maken
- Om het vereiste niveau te ondersteunen
- Afbeeldingen en/of foto's zijn als communicatiemiddel en als hulp bij de monitoring bedoeld en hebben geen contractuele status

Zie de beschrijving van de kwaliteitsniveaus hieronder voor verhardingen en openbaar groen (die door Geertruidenberg gebruikt worden).

Verhardingen:

Kwaliteit	Beeldkwaliteit	Technische kwaliteit
A+ en A	Er is maximaal enige schade volgens CROW systematiek voor wegbeheer	Voorlopig is er geen onderhoud noodzakelijk
B	De waarschuwingsgrens van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden	Er dient binnen vijf jaar rekening gehouden te worden met onderhoud
C	De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden	Binnen twee jaar dient er onderhoud uitgevoerd te worden
D	De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is met meer dan 1 klasse overschreden	Er dient direct onderhoud uitgevoerd te worden

Bron: Beheerplan wegen 2015-2019, bijlage 3, gebaseerd op CROW.

Openbaar groen:

Kwaliteit	Algemeen	Technische kwaliteit
A+	Zeer goed	Nagenoeg ongeschonden
A	Goed	Mooi en comfortabel
B	Voldoende	Functioneel
C	Matig/onvoldoende	Onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder
D	Slecht	Kapitaalvernietiging, uitlokking van vernieling, functieverlies, juridische aansprakelijkheidstelling of sociale onveiligheid

Bron: Evaluatie groenonderhoud 2012-2013, p.5 , gebaseerd op CROW.